

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Sociální politika

2. ročník

Sociální činnost

Mgr. et Mgr. Veronika Nosková

2., upravené vydání

Obsah

I SOCIÁLNÍ POLITIKA VE VZTAHU K VYBRANÝM SKUPINÁM OBČANŮ	5
1 DĚTI A MLÁDEŽ V SYSTÉMU SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY.....	6
1.1 STRUČNÁ HISTORIE DĚTSTVÍ.....	7
1.2 PRÁVA DÍTĚTE V MEZINÁRODNÍCH DOKUMENTECH	9
1.3 DĚTSKÁ PRÁVA V SOUČASNÉM SVĚTĚ.....	10
1.4 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ V ČR	11
1.4.1 Cílové skupiny sociálně-právní ochrany dětí	12
1.4.2 Orgány sociálně-právní ochrany dětí	12
1.4.3 Aktivity sociálně-právní ochrany dětí	12
1.4.4 Zařízení sociálně-právní ochrany dětí	13
PRACOVNÍ LIST Č. 1	15
PRACOVNÍ LIST Č. 2	16
PRACOVNÍ LIST Č. 3	17
2 PÉČE O OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM	18
2.1 ZAČLEŇOVÁNÍ OSOB SE ZP DO SPOLEČNOSTI.....	18
2.2 POSUZOVÁNÍ ZDRAVOTNÍHO STAVU	19
2.3 ZABEZPEČENÍ OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM	20
2.4 ZAMĚSTNÁVÁNÍ OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM	21
2.4.1 Nástroje péče v oblasti zaměstnanosti.....	22
PRACOVNÍ LIST Č. 4	23
PRACOVNÍ LIST Č. 5	24
3 NEZAMĚSTNANOST	25
3.1 DRUHY NEZAMĚSTNANOSTI	25
3.2 DŮSLEDKY NEZAMĚSTNANOSTI.....	26
3.3 POMOC NEZAMĚSTNANÝM.....	26
3.3.1 Finanční podpora v nezaměstnanosti	26
PRACOVNÍ LIST Č. 6	28
4 UPRCHLICTVÍ A AZYLOVÁ POLITIKA	29
4.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	29
4.2 PROCES UDĚLENÍ AZYLU	30
4.3 AZYLOVÁ ZAŘÍZENÍ	31
4.3.1 Příjímací středisko.....	31

4.3.2	Pobytové středisko	31
4.3.3	Integrační středisko	32
	PRACOVNÍ LIST Č. 7	33
5	NÁRODNOSTNÍ MENŠINY	34
5.1	VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	34
5.2	LEGISLATIVNÍ RÁMEC	35
5.3	NÁRODNOSTNÍ MENŠINY V ČR.....	36
5.4	ROMSKÁ MENŠINA	36
5.4.1	Stručná historie Romů	37
5.4.2	Romové na českém území od počátku 20. století	38
5.4.3	Aktuální problémy romské menšiny v ČR.....	39
5.4.4	Opatření sociální politiky	40
	PRACOVNÍ LIST Č. 8	41
6	STAŘÍ LIDÉ.....	42
6.1	PŘÍPRAVA NA STÁRNUTÍ.....	43
	PRACOVNÍ LIST Č. 9	45
II	VYBRANÉ OBLASTI SOCIÁLNÍ POLITIKY	46
7	VZDĚLÁVACÍ POLITIKA.....	47
7.1	PRINCIPY VZDĚLÁVACÍ POLITIKY.....	47
7.2	VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVA ČR.....	48
7.2.1	Druhy škol.....	48
7.2.2	Školská zařízení.....	53
7.2.3	Podmínky výkonu činnosti škol	53
7.2.4	Řízení školství	54
7.2.5	Financování školství.....	54
7.3	ALTERNATIVNÍ ŠKOLY	55
	PRACOVNÍ LIST Č. 10	56
	PRACOVNÍ LIST Č. 11	57
8	BYTOVÁ POLITIKA	58
8.1	SOUČASNÁ SITUACE V OBLASTI BYDLENÍ	59
8.2	NÁSTROJE BYTOVÉ POLITIKY ČR	59
8.2.1	Finanční podpory a dotace	59
8.2.2	Finanční dávky	61

8.2.3 Sociální služby	61
PRACOVNÍ LIST Č. 12	62
Seznam použitých zkratk.....	63
Seznam použitých pramenů	64

I SOCIÁLNÍ POLITIKA VE VZTAHU K VYBRANÝM SKUPINÁM OBČANŮ

1 DĚTI A MLÁDEŽ V SYSTÉMU SOCIÁLNĚ-PŘÁVNÍ OCHRANY

V psychologii je za **dítě** považován lidský jedinec od narození do počátku adolescence, tedy asi do 15. – 16. roku věku. **Dětství** jako počáteční životní období je pak členěno do **několika vývojových etap**:

- prenatalní období (některá pojetí považují za dítě jedince již před narozením)
- novorozenecké období (od narození do 6. týdne života)
- kojenecké období (do 1 roku po narození)
- batolecí období (1. – 3. rok života)
- předškolní věk (3 – 6 let)
- školní věk:
 - ✓ mladší školní věk (6 – 10 let)
 - ✓ starší školní věk (11 – 15 let)

České právní normy i Úmluva o právech dítěte¹ považují za **dítě lidskou bytost mladší 18 let**. Všechna práva garantovaná Úmluvou přináležejí českým dětem do tohoto věku.

V dřívějších dobách dětství přecházelo přímo v dospělost (např. přírodní národy dodnes většinou ostře ohraničují dětství a dospělost prostřednictvím tzv. „iniciačních obřadů“). Mnoho faktorů ale postupně vedlo k tomu, že se dětství a dospělost začaly výrazněji oddělovat. Onou mezivrstvou je **mládí** jako etapa neúplné nebo odložené ekonomické aktivity a profesionální přípravy, sociálně a ekonomicky závislá na světě dospělých. V podmínkách našeho právního řádu je mládí vymezováno z pohledu:

- **sociálně-právních předpisů od 15/16 let² do 26 let**, pokud se osoba studiem připravuje na své povolání
- **trestně-právních předpisů ve věku 15 – 18 let**, po tuto dobu je člověk označován jako „**mladistvý**“. Dosažením 18 let věku se již stává dospělým.

¹ podrobněji k Úmluvě o právech dítěte kap. 1.2

² s ukončením povinné školní docházky

1.1 STRUČNÁ HISTORIE DĚTSTVÍ

Dějiny dětství přinášejí poznatky o tom, jak bylo dítě v minulosti chápáno a jak s ním bylo zacházeno. Přístup dospělých k dětem je vyjádřením dobových okolností, vyspělosti společnosti a úrovně kultury mezilidských vztahů. Naši předkové své děti jistě měli rádi, ale nejednou se setkáváme s necitelností a můžeme si povšimnout závažných prohřešků vůči dětem. I když nám uvedené praktiky připadají kruté a odsouzeníhodné, musíme si uvědomit, že obrat k dítěti tak, jak jej známe dnes, musel překonávat velké překážky. Můžeme je rozdělit do několika skupin, které ale nemají vždy jasné časové určení:

- **ohrožení rodiny z důvodu bídy** – nejen pravěká společnost v časech nouze přistupovala z důvodu přežití starších a silnějších k odkládání nebo usmrcování „přespočetných“ a nesoběstačných dětí. Život dospělého tak měl přednost před životem dítěte a život staršího dítěte před životem mladšího.
- **upřednostnění mužských potomků** – starověká společnost považovala mužské pohlaví za nadřazené, významnější a silnější. Stávalo se, že novorození chlapci byli upřednostňováni před děvčaty, kterých se rodiče „zbavovali“. V řeckých rodinách byli pravidlem 2 synové, 3 občas, ale více než 1 dívka byla vzácností. V antice byl poměr děvčat k chlapcům dosahujícím dospělosti 100 : 400. Tento rozdíl se ve středověku snížil na 100 : 140 a teprve až v 17. století můžeme najít v některých evropských oblastech vyrovnaný poměr pohlaví.
- **otcovské právo** – v antické společnosti bylo dítě bezprávným tvorem. Otec jako autorita rodiny měl plné právo rozhodovat – disponoval právem uznat nebo odmítnout dítě při jeho narození (tzn. nepřijmout dítě do rodiny, odložit jej, prodat, zabít). V případě tělesného postižení byli potomci zabíjeni.
- **pomsta nepříteli** – dějiny dokládají, že některá válečná tažení končila vybitím dětí nepříteli, aby se v dospělosti nemohly pomstít (vybít nepříteli děti, aby neměl potomstvo, čímž je „odstraněn“ z tváře země jednou provždy).
- **obětování dětí** – některé starověké národy praktikovaly lidské oběti, aby si naklonily přízeň bohů (např. z důvodu příznivého počasí, dobré úrody, úspěchu ve válečném tažení, zamezení působení temných sil). Lidské oběti, a zvláště ty dětské pro svou nevinost, byly považovány za nejvyšší možnou oběť.
- **společenské odsouzení** – svobodné matky a ženy, které čekaly nemanželské dítě, byly společností opovrhovány. Komunita, ve které žena žila, ji často vyhnala ze svého středu. Z hanby a strachu před společenským zavržením bývaly děti zahubeny.

Nejčastěji se tak dělo brzy po porodu dítěte. Na základě častých případů odložení nebo usmrcení dětí budovala církev v kláštorech útulky pro odložené děti a do zdí zabudovávala tzv. **torna** – otáčivá zařízení, kam mohli rodiče odložit nechtěné dítě. Výchovy dítěte se pak ujal klášter.

- **znetvoření těl dětí** – některé společenské praktiky vedly k fyzickému poškození dítěte. Často ještě dnes bývají součástí iniciačních obřadů, jimiž jsou mladí uváděni do společnosti dospělých nebo vedou k dosažení ideálu krásy platnému v dané společnosti. Tyto bolestivé praktiky se týkají nejčastěji obličeje, rukou, nohou nebo vnějšího genitálu.
- **péče o kojence** – některé obvyklé způsoby pečování o malé děti byly velmi drastické. Lze např. uvést staletou praxi zavínování kojenců do povijanu. V dobových příručkách je popsána následovně: „kojník položí kojencovo tělíčko na prkénko nebo slamníček. Navlékne mu dlouhou noční košilku nebo je pevným obepnutím zabalí do nastříhaných kusů látky. Poté je ovíjí dlouhým povijanem (pruhem pevné tkaniny) tak, aby ruce dítěte byly znehybněny křížem přes prsa nebo podél těla. Pak ovíjení postupuje podél tělíčka níž a níž, stále pevněji, až po dolní části nohou. Když je takové sešněrování hotovo, dostane dítě čepičku a hlava se mu ještě překryje šátkem, připnutým na prsíčkách k horní části povijanu. Dítě je sevřeno tak, že nemůže ani v nejmenším pohnout nohama nebo rukama ani otáčet hlavou. Navíc mu šátek přehozený přes hlavu brání, aby se rozhlíželo.“³ Takový způsob péče byl praktikován již od dob starověkého Říma, v některých evropských oblastech až do konce 19. století.
- **kojník** – od 16. století se v některých evropských oblastech prosazoval trend nekojit vlastní dítě, ale najmout kojnu. Postupně se stávalo, že děti byly na první roky života předány kojné na venkov. Rodiče se s potomky setkávali velmi zřídka, na občasných návštěvách. Ne vždy se dítě dostalo do péče zodpovědné kojné, pro kterou byla tato činnost vítaným přivýdělkem. Podmínky byly různé a kontrola v podstatě neexistovala. Běžné bylo držení dítěte dlouhé hodiny zabalené v povijanu bez pravidelnějšího přebalování, nečistota, infekce, lhostejnost. Záleželo na majetnosti rodičů, jaké podmínky mohli pro své dítě koupit.
- **dětská práce** – s nástupem průmyslové revoluce byla od poloviny 18. století v továrnách využívána i dětská práce. Zpočátku pracovaly děti stejně jako dospělí,

³ HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. s. 17

tedy 14 – 16 hodin denně. Práci v továrnách vykonávaly i 9leté děti, někde i mladší. Neexistovala hygienická ani bezpečnostní pravidla. Až asi o 100 let později vstupují v platnost předpisy, které omezují dětskou práci – v Anglii bylo za velkou vymoženost považováno ustanovení, že děti ve věku 9 – 13 let mohou denně odpracovat maximálně 9 hodin.

Od 4. století se v evropském prostředí pozvolna šíří **křesťanství**, které zdůrazňuje, že **děti mají stejná práva jako ostatní** a jejich výchova je posvátnou povinností věřících.

Další výrazný obrat k dítěti nastupuje ve střední a západní Evropě **od poloviny 18. století se školskými reformami**. **Na počátku 20. století se objevuje tzv. reformní hnutí** (pedagogický reformismus), které klade důraz na osobnost dítěte, jež má specifické potřeby. Dítě se stává předmětem soustředěného badatelského zájmu různých odborníků.

Švédská pedagožka **Ellen Keyová** (1849 – 1926) byla jednou z představitelk pedagogického reformismu. Prohlásila, že se 20. století stane stoletím dítěte. V roce 1900 vydává spis „**Století dítěte**“, který je manifestem za práva dítěte na svobodnou výchovu.

O současné postmoderní západní společnosti se tvrdí, že je **pedocentrická**, tzn. na děti zaměřená, hájící jejich práva. Dětství má v dnešní společnosti hodnotu, jakou nikdy dříve nemělo. Dítě již není chápáno jako další výdělečně činná osoba v rodině, ani jako dědic majetku či pokračovatel rodinné tradice, ale jako bezmocný tvor potřebující péči a lásku rodičů. Blaho dětí je důležitým tématem na rodinné, národní i celosvětové úrovni. **Avšak cesta k dnešnímu pedocentrickému postoji byla dlouhá.**

1.2 PRÁVA DÍTĚTE V MEZINÁRODNÍCH DOKUMENTECH

Jak již bylo řečeno, od počátku 20. století se zintenzivňuje zájem o dítě, ale snaha prosadit zájmy dítěte jako jeho práva se objevuje až po 1. světové válce.

Prvním krokem byly diskuse nad dokumentem o lidských právech. Ten pod názvem **Všeobecná deklarace lidských práv** přijala OSN 10. prosince 1948.

V 50. letech se pozornost intenzivněji obrací i k právům dětí. V roce 1946 zakládá OSN Dětský fond **UNICEF**, který zdůrazňuje, že si děti zaslouží zvláštní pozornost a podniká aktivity zaměřené na přežití a vývoj dětí na celém světě.⁴ 20. listopadu 1959 přijímá OSN **Deklaraci o právech dítěte**.

⁴ V současnosti je UNICEF hlavní světovou organizací, která se zabývá ochranou a zlepšováním životních podmínek dětí a podporou jejich všestranného rozvoje. Pracuje s místními vládami a komunitami ve 157 zemích světa.

O 30 let později, 20. listopadu 1989, přijímá OSN **Úmluvu o právech dítěte**. Tento mezinárodní lidskoprávní dokument je hlavním nástrojem na ochranu práv dětí. Státy, které jej podepsaly a ratifikovaly, zavazuje k tomu, aby na svém území zajistily potřebnou péči o děti (zdravotní, hygienickou, vyživovací, hmotnou) a zajistily jejich rovnoprávný tělesný a duševní rozvoj bez jakékoli diskriminace. **Nejdůležitějším principem Úmluvy je princip blaha a nejvyššího zájmu dítěte**. Při tvorbě zákonů se má z tohoto principu vycházet. Naplňování Úmluvy sleduje Výbor pro práva dítěte při OSN. Účastnické státy Výboru podávají ve stanovených intervalech zprávu o plnění Úmluvy.

Nutno podotknout, že ostatní lidskoprávní úmluvy garantují lidská práva nejen dospělým, ale také dětem. Avšak Úmluva se specificky vztahuje pouze na děti (osoby mladší 18 let).

Úmluvu postupně ratifikovaly všechny státy světa s výjimkou USA a Somálska. V roce 1990 se k Úmluvě přihlásila i tehdejší ČSFR a v roce 1991 ji ratifikovala.

1.3 DĚTSKÁ PRÁVA V SOUČASNÉM SVĚTĚ

I když můžeme konstatovat, že v porovnání s minulostí učinila naše společnost v přístupu k dětem obrovský pokrok, nemůžeme se pyšnit tím, že by se v dnešním světě děti neselektovaly s utrpením a příkořimi. Při hodnocení úrovně dětských práv ve světě bývá často zdůrazňována situace v rozvojových zemích, kde miliony dětí žijí vyloučeny ze společnosti, nedostává se jim žádné ochrany a stávají se předmětem vykořisťování. Podle organizace UNICEF se v největším ohrožení ocitají zejména:

- **děti bez formální identity** – jejich narození není vůbec formálně registrováno, nemají přístup k důležité péči a službám státu (zdravotní péče, sociální ochrana, vzdělávání)
- **děti bez rodičovské péče** – v rozvojovém světě musejí mnohé děti, jejichž rodiče zemřeli, opustit školu nebo domov. Bez rodičovské ochrany se stávají snadnými oběťmi vykořisťování a zneužívání.
- **děti, které se předčasně dostávají do dospělých rolí** – dětské vojáci, časná manželství, dětská riziková práce
- **děti postižené chudobou** – děti v rozvojovém světě jsou vystaveny vyššímu riziku vážného onemocnění, podvýživy i smrti, nemají přístup k nezavadné vodě, ke vzdělání, zdravotní a sociální péči
- **diskriminované děti** – diskriminace z důvodu pohlaví, příslušnosti k etniku, diskriminace dětí s postižením

- **zneužívané děti** – v těžkých podmínkách práce z donucení jsou zneužívány děti od nejrůznějších forem otroctví, prostituce, pornografie, v ozbrojených konfliktech a ilegálních aktivitách
- **děti postižené HIV/AIDS**

V rozvinutých zemích souvisí porušování dětských práv především s pokročilou modernizací a tedy oslabením tradiční funkce rodiny. Anonymní prostředí velkoměst nebo sociálně vyloučených komunit umožňuje rozvoj patologických forem jednání ve vztahu k dětem. Problémem je také násilí na dětech páchané nejen v domácím prostředí.

1.4 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ V ČR

Smyslem sociálně-právní ochrany dětí (SPOD) je poskytnutí ochrany nezletilým dětem, které se nemohou samy bránit v případě působení negativních vlivů na jejich osobu nebo na jejich budoucí vývoj. SPOD se poskytuje bezplatně. **SPOD konkrétně zahrnuje:**

- ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu
- ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně jeho jmění
- úsilí o obnovení narušených funkcí rodiny

Problematiku SPOD upravuje:

- **zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí** – hlavním smyslem zákona je nejlepší zájem, prospěch a blaho dětí.
- **Úmluva o právech dítěte** deklaruje rodinu jako základní jednotku společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů, zejména dětí. Dítě potřebuje pro svou tělesnou a duševní nezralost zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením a po něm.
- **Listina základních práv a svobod** dává pod ochranu zákona rodinu a rodičovství a zaručuje dětem ochranu. Zákony proto respektují jeden ze základních principů fungování rodiny – právo a povinnost rodičů společně děti vychovávat a pečovat o ně, a pokud je to třeba, žádat o pomoc. Jakékoliv zasahování do soukromí a rodinného života je možné teprve tehdy, jestliže rodiče o to požádají nebo se o děti nemohou či nechtějí starat!

1.4.1 Cílové skupiny sociálně-právní ochrany dětí

SPOD se poskytuje všem dětem, především se však zaměřuje na děti:

- jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti
- které vedou zahálčivý nebo nemravný život (např. zanedbávají školní docházku, požívají alkohol nebo návykové látky, žijí se prostitutí, ohrožují občanské soužití, páchají přestupky, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší 15 let, které spáchaly čin, který by jinak byl trestný)
- které opakovaně utíkají z domova
- na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění nebo je podezření ze spáchání takového činu
- které jsou na základě žádosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umístěny do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti
- které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči, osobami odpovědnými za výchovu dítěte nebo násilím mezi dalšími fyzickými osobami

1.4.2 Orgány sociálně-právní ochrany dětí

- Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)
- obecní a krajské úřady – oddělení sociálně-právní ochrany dětí
- Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí – sídlí v Brně
- pověřené osoby – nestátní neziskové organizace, které k SPOD potřebují rozhodnutí o pověření k výkonu od MPSV

1.4.3 Aktivity sociálně-právní ochrany dětí

- **preventivní a poradenská činnost** – působení na rodiče, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti; pomoc při řešení výchovných aj. problémů; odkaz na odborná poradenská zařízení; úsilí o vytvoření podmínek, jež odvrátí nutnost odebrání dítěte z rodiny
- **zprostředkování náhradní rodinné výchovy** dětem dočasně nebo trvale zbaveným původního rodinného prostředí; spolupráce se zdravotnickými zařízeními, která mají povinnost oznámit, pokud matka opustí po porodu dítě nebo je zanechá ve zdravotnickém zařízení

- **dohled nad výkonem ústavní a ochranné výchovy** – pracovník oddělení SPOD nejméně jednou za 3 měsíce navštíví dítě i rodiče; sleduje dodržování práv dítěte, jeho rozvoj, vztahy mezi rodiči a dítětem; zkoumá, zda trvají důvody pro pobyt v zařízení
- **péče o děti, které vyžadují speciální ochranu před sociálně patologickými jevy** – prevence rizikového vývoje dětí a minimalizace důsledků působení sociálně patologických jevů (např. drogové závislosti, prostituce, agresivita, šikana, rasismus...); zamezování přístupu do prostředí, které je ohrožující z hlediska vývoje dětí
- **sanace rodiny** (ozdravení) – sociální práce s dysfunkčními rodinami; pomoc v uspořádání rodinných poměrů tak, aby se dítě mohlo vrátit do rodiny
- **omezení nebo zbavení rodičovských práv v nutných případech**
- **vykonávání funkce opatrovníka nebo poručníka** v zastupování dítěte v případě trestního řízení, správního řízení, vztahů s cizinou

Dítě má právo požádat orgány SPOD o pomoc při ochraně svých práv. Také rodiče nebo jiné osoby zodpovědné za výchovu dítěte mají právo požádat o pomoc při výkonu svých rodičovských práv a povinností. Orgány SPOD (včetně zařízení poskytujících sociální, zdravotní aj. služby) jsou povinny pomoc poskytnout.

Pracovníci oddělení SPOD jsou povinni chránit veškeré zájmy, život a zdraví nezletilých dětí, jsou-li ohroženy. Bez souhlasu rodičů pak mohou provádět sociální šetření v místě bydliště rodiny a dotazovat se na dítě a na péči rodičů u lékaře, ve školách. V případě zjištění ohrožení dítěte podávají soudu návrh na konkrétní opatření, např. nařízení soudního dohledu nad dítětem, umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní výchovy, omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti. Pokud soud rozhodne o nařízení některého opatření, sociální pracovník sleduje jeho plnění v rámci sociální práce s rodinou.

1.4.4 Zařízení sociálně-právní ochrany dětí

Obce a kraje mohou zřizovat zařízení SPOD:

- **zařízení odborného poradenství pro péči o děti** – poskytuje zejména doporučení zaměřená na řešení vzájemných vztahů rodičů a jejich dětí a na péči rodičů o děti zdravotně postižené; mohou poskytovat nebo zprostředkovávat poradenství pro fyzické osoby vhodné stát se osvojiteli nebo pěstouny

- **zařízení sociálně výchovné činnosti** – nabízí ohroženým dětem⁵ programy rozvíjení sociálních dovedností, výchovných činností a využití volného času
- **zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc:**
 - ✓ **poskytuje ochranu a pomoc dětem:**
 - které se ocitly bez jakékoliv péče
 - je-li jejich život nebo příznivý vývoj vážně ohrožen
 - jde-li o dítě tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané
 - jde-li o dítě, které se ocitlo v prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva
 - ✓ ochrana a pomoc spočívá v uspokojování základních životních potřeb, ubytování, v zajištění zdravotní péče a v psychologické a jiné obdobné péči
 - ✓ **do zařízení se dítě umísťuje:**
 - na základě rozhodnutí soudu
 - na základě žádosti obecního úřadu
 - na základě žádosti zákonného zástupce dítěte
 - na základě žádosti dítěte
 - ✓ rodiče mají povinnost hradit příspěvek na úhradu pobytu a péče poskytované v zařízení
 - ✓ zřizovatel zařízení má nárok na státní příspěvek za pobyt a péči poskytovanou nezletilému dítěti v tomto zařízení na základě rozhodnutí soudu nebo na základě žádosti obecního úřadu
- **výchovně rekreační tábory pro děti** – zřizují se zpravidla v době školních prázdnin a jsou určeny ohroženým dětem.⁶ Účelem pobytu na táborech je výchovné působení na děti směřující k odstranění nebo potlačení poruch chování a k získání potřebných společenských a hygienických návyků.
- **zařízení pro výkon pěstounské péče** – pěstounská péče může být vykonávána v zařízení pro výkon pěstounské péče, které se zpravidla zřizuje v samostatném objektu nebo v prostorách, které zřizovatel vybaví jako byt pro rodinu s větším počtem dětí. Zřizovatel uzavírá s pěstounem písemnou dohodu o výkonu pěstounské péče v zařízení.

⁵ viz kapitola 1.4.1

⁶ viz kapitola 1.4.1

PRACOVNÍ LIST Č. 1

Historie dětství

1. Jaké bylo postavení dětí v antické společnosti:

--

2. K čemu sloužilo torino:

--

3. Uveďte příklady tvorby lidové slovesnosti, ve kterých se odráží tragické osudy dětí:

4. Co označuje pojem pedocentrický:

--

5. Jaké je zaměření organizace UNICEF:

--

6. Kdo byla Ellen Keyová:

--

PRACOVNÍ LIST Č. 2

Dětská práva

1. Úmluva o právech dítěte

charakteristika	
hlavní princip	
kdy byla přijata	
kým byla přijata	

2. Vyhledejte Úmluvu o právech dítěte a vypište alespoň 10 dětských práv, která považujete za nejvýznamnější:

3. Vyberte si 1 libovolné dětské právo a napište krátkou úvahu o stavu dodržování daného práva v naší zemi:

--

PRACOVNÍ LIST Č. 3

Sociálně-právní ochrana dětí

1. Co se myslí sociálně-právní ochranou dětí:

--

2. Který zákon upravuje problematiku sociálně-právní ochrany dětí:

--

3. Vyjmenujte orgány sociálně-právní ochrany dětí:

4. Vysvětlete pojem sanace rodiny:

--

5. K jednotlivým charakteristikám doplňte název odpovídajícího zařízení sociálně-právní ochrany dětí:

1. poradenství pro osoby žádající o pěstounskou péči nebo osvojení	
2. nabídka volnočasových programů pro ohrožené děti	
3. ochrana pro týrané nebo zneužívané dítě, které samo požádalo o pomoc	
4. komplexní pomoc dětem, které se ocitly bez jakékoliv péče	
5. poradenství pro rodiče zdravotně postižených dětí	

6. Posuďte, zda jsou jednotlivá tvrzení pravdivá:

1. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí má sídlo v Olomouci.	ano	ne
2. SPOD mohou vykonávat pověřené osoby, pokud získaly rozhodnutí o pověření k výkonu SPOD od MŠMT.	ano	ne
3. Dohled nad výkonem ústavní a ochranné výchovy dětí vykonávají pracovníci MPSV.	ano	ne
4. MPSV rozhoduje o zbavení nebo omezení rodičovských práv.	ano	ne
5. Na městských soudech sídlí oddělení SPOD.	ano	ne
6. Orgány SPOD zajišťují náhradní rodinnou výchovu.	ano	ne
7. SPOD se poskytuje dětem mladším 15 let.	ano	ne

2 PÉČE O OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Otázkou výchovy, vzdělávání, rozvoje a pracovních a společenských možností zdravotně postižených osob se zabývá pedagogická disciplína – **speciální pedagogika**. Speciální pedagogika klasifikuje zdravotní postižení do několika skupin:

- mentální postižení
- tělesná postižení, včetně důsledků nemocí a zdravotních oslabení
- poruchy chování
- zraková postižení
- postižení sluchu
- narušená komunikační schopnost
- kombinované vady

Přibližné odhady o počtu osob se zdravotním postižením (ZP) předpokládají, že se desetina občanů České republiky potýká se zdravotními omezeními.

Tab. č. 1: Počty osob se zdravotním postižením v ČR

druh zdravotního postižení	počet osob se zdravotním postižením
mentální postižení	300 000
tělesná postižení	300 000
civilizační a interní nemoci	150 000
duševní onemocnění	100 000
zraková postižení	100 000
sluchová postižení	250 000

2.1 ZAČLEŇOVÁNÍ OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM DO SPOLEČNOSTI

Osoby se ZP potřebují z důvodu znevýhodnění speciální přístup při vzdělávání a podporu při pracovním a společenském uplatnění. Proto je zájem společnosti zaměřen na úsilí o začleňování osob se ZP do společnosti. V závislosti na druhu a stupni zdravotního postižení rozeznáváme 4 stupně začlenění:

- **integrace** – osoby se ZP nevyžadují zvláštní ohledy či přístupy ze strany přirozeného prostředí. Jedná se o úplné začlenění a splynutí postižené osoby se společností. Takové osoby jsou rovnoprávnými partnery v běžných oblastech vzdělávání, pracovního uplatnění i společenského života.

- **adaptace** – je nižším stupněm socializace osoby se ZP, který chápeme jako schopnost přizpůsobit se sociálnímu prostředí a podmínkám.
- **utilita** – ani při plné terapeutické a rehabilitační péči nemůže osoba se ZP trvale žít samostatně a je v mnoha oblastech závislá na ostatních lidech.
- **inferiorita** – u nejnižšího stupně socializace již nelze hovořit o začlenění. Osoba je vyčleněna, izolována ze společnosti, zcela nesamostatná, odkázaná na pomoc při uspokojování nejzákladnějších životních potřeb.

Český sociální systém nabízí osobám se ZP v závislosti na individuální situaci a zdravotním stavu podporu formou speciálního vzdělávání, pomoci při hledání zaměstnání, sociálních služeb, finančních a věcných dávek.

Otázkami vytváření rovnoprávných příležitostí pro osoby se ZP ve všech oblastech života společnosti se zabývá poradní a iniciativní orgán vlády ČR – **Vládní výbor pro zdravotně postižené občany**. Sami občané se ZP se na činnosti Výboru podílejí prostřednictvím svých zástupců. Výbor od roku 1992 spolupracoval na přípravě několika národních plánů v oblasti pomoci a začleňování osob se ZP do společnosti. Aktuálně je platný **Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010 – 2014**.

2.2 POSUZOVÁNÍ ZDRAVOTNÍHO STAVU

Zdravotní stav občanů posuzuje **Lékařská posudková služba (LPS)**. Pracoviště LPS sídlí na jednotlivých okresních správách sociálního zabezpečení (OSSZ). Úkolem LPS je posuzování zdravotního stavu a pracovní schopnosti občanů pro účely jednotlivých systémů sociálního zabezpečení.

Postup při posuzování zdravotního stavu:

- **Občan podá žádost o sociální dávku** u konkrétního orgánu sociálního zabezpečení.
- Na základě požadavku orgánu sociálního zabezpečení **provede LPS posouzení zdravotního stavu občana**. Místní příslušnost OSSZ se při posuzování zdravotního stavu řídí místem trvalého bydliště posuzované osoby.
- Při posuzování zdravotního stavu se **vychází z lékařských zpráv a posudků vypracovaných ošetřujícími lékaři**. Orgán LPS hodnotí všechny lékařské nálezy v jejich souvislosti a **přihlíží i k výsledkům vlastního vyšetření**.

- Orgány LPS provádí také **tzv. kontrolní lékařskou prohlídku**, jejímž smyslem je ověření, zda zdravotní stav poživatele sociální dávky nadále odpovídá kritériím pro pobírání dávky.
- Posuzovaná osoba **může být vyzvána, aby se podrobila vyšetření svého zdravotního stavu lékařem LPS nebo v určeném zdravotnickém zařízení** (pokud se požadovanému vyšetření nepodrobí, může jí být výplata sociální dávky zastavena anebo řízení o žádosti o takovou dávku přerušeno s možností jeho zastavení).
- **Výsledkem šetření LPS je vydání posudku** s hodnocením, zda posuzovaná osoba plní zdravotní podmínku pro přiznání dávky sociálního zabezpečení.
- Konkrétní posudková kritéria jsou rozdílná pro posouzení zdravotního stavu pro účely jednotlivých systémů sociálního zabezpečení. V praxi to znamená, že se může stát, že zdravotní postižení, které odpovídá podmínkám přiznání jedné dávky, nemusí odpovídat podmínkám pro přiznání dalších dávek.
- **Posudky LPS o zdravotním stavu a pracovní schopnosti jsou podkladem pro vydání správního rozhodnutí.** Proti samotnému posudku proto nelze podávat opravné prostředky. Lze tak učinit až proti rozhodnutí, které bylo na podkladě takového posudku vydáno.
- V případě nesouhlasu s rozhodnutím orgánu sociálního zabezpečení **lze podat odvolání**, o němž rozhoduje v rámci odvolacího řízení nadřízený správní orgán. Nové posouzení zdravotního stavu pro účely většiny odvolacích řízení **provádějí posudkové komise MPSV.**

2.3 ZABEZPEČENÍ OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Zdravotní postižení přináší vyšší životní náklady spojené např. se specifickou úpravou prostředí, pořízením pomůcek a služeb. Český systém sociálního zabezpečení zahrnuje finanční dávky, služby a výhody pro občany se ZP:

- **v systému sociálního pojištění** se jedná o invalidní důchody 1., 2. a 3. stupně
- **v systému státní sociální podpory** se v případě dvou dávek pěstounské péče (příspěvku na úhradu potřeb dítěte a odměny pěstouna) dávka zvyšuje v závislosti na zdravotním stavu
- **systém sociální pomoci zahrnuje:**
 - ✓ příspěvek na péči

- ✓ **dávky pro osoby se zdravotním postižením** (příspěvek na zvláštní pomůcku, příspěvek na mobilitu)
- ✓ **sociální služby** (např. osobní asistence, pečovatelská služba, sociální rehabilitace, tísňová péče, průvodcovské a předčitatelské služby, tlumočnické služby, denní a týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, služby rané péče, chráněné bydlení, respitní péče, sociálně aktivizační služby, sociálně terapeutické dílny)
- **průkazy pro osoby se zdravotním postižením:**
 - ✓ **průkaz TP** (průkaz osoby s těžkým zdravotním postižením) – nárok na vyhrazené místo k sezení ve veřejných prostředcích hromadné dopravy, nárok na přednost při osobním projednávání záležitostí na úřadě
 - ✓ **průkaz ZTP** (průkaz osoby se zvláště těžkým zdravotním postižením) – výhody průkazu TP + nárok na bezplatnou dopravu místní veřejnou hromadnou dopravou, sleva 75 % ve 2. třídě osobního vlaku, rychlíku a autobusu
 - ✓ **průkaz ZTP/P** (průkaz osoby se zvláště těžkým zdravotním postižením s potřebou průvodce) – výhody průkazu TP a ZTP + nárok na bezplatnou dopravu průvodce veřejnou hromadnou dopravou, u úplně nebo prakticky nevidomých občanů nárok na bezplatnou přepravu vodícího psa

2.4 ZAMĚSTNÁVÁNÍ OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti se osobám se ZP poskytuje na trhu práce zvýšená ochrana. Pro účely zákona o zaměstnanosti se osobou se ZP rozumí osoba, která:

- je uznána invalidní v 1., 2. nebo 3. stupni
- nebo byla uznána zdravotně znevýhodněnou – osoba má zachovanou schopnost vykonávat soustavné zaměstnání, ale její schopnosti být pracovně začleněna, vykonávat dosavadní povolání nebo využít dosavadní kvalifikaci nebo kvalifikaci získat jsou podstatně omezeny z důvodu jejího dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu

2.4.1 Nástroje péče v oblasti zaměstnanosti

- **pracovní rehabilitace** – souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání. Pracovní rehabilitaci zabezpečuje na základě žádosti osoby se ZP úřad práce a hradí náklady s ní spojené. Pracovní rehabilitace zahrnuje:
 - ✓ poradenskou činnost zaměřenou na volbu povolání a volbu zaměstnání
 - ✓ teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání – příprava na budoucí povolání, příprava k práci, specializované rekvalifikační kurzy
- **příprava k práci** – jedná se o zapracování osoby se ZP na vhodné pracovní místo na základě dohody s úřadem práce. Příprava k práci může být prováděna s podporou asistenta, trvá nejdéle 24 měsíců.
- **chráněné pracovní místo** – pracovní místo vytvořené zaměstnavatelem pro osobu se ZP na základě písemné dohody s úřadem práce. Chráněné pracovní místo musí být provozováno nejméně po dobu 2 let.
- **chráněná pracovní dílna** – pracoviště zaměstnavatele vymezené na základě dohody s úřadem práce, které je přizpůsobené pro zaměstnávání osob se ZP za podmínky, že je zde zaměstnáno nejméně 60 % zaměstnanců se zdravotním postižením. Chráněná pracovní dílna musí být provozována nejméně po dobu 2 let.

Úřad práce může poskytnout příspěvek zaměstnavateli na vytvoření chráněného pracovního místa a chráněné pracovní dílny.

PRACOVNÍ LIST Č. 4

Péče o osoby se zdravotním postižením

1. Integrace a adaptace z pohledu začleňování osob se ZP do společnosti:

	integrace	adaptace
definice		
příklad		

2. Příspěvek na péči:

účel příspěvku na péči		
výše příspěvku na péči	osoba do 18 let	osoba od 18 let
I. stupeň		
II. stupeň		
III. stupeň		
IV. stupeň		

3. Komu je určena respitní péče:

--

4. Jaký je rozdíl mezi pečovatelskou službou a osobní asistencí:

pečovatelská služba	
osobní asistence	

5. Jaký je rozdíl mezi chráněnou pracovní dílnou a stacionářem:

chráněná pracovní dílna	
stacionář	

6. Jakých výhod požívají držitelé průkazu ZTP/P:

--

PRACOVNÍ LIST Č. 5

Začleňování osob se zdravotním postižením do společnosti

1. Petr P. má 17 let. Narodil se jako jedináček starším rodičům. Když mu bylo 5 let, rodiče se rozvedli. Petr zůstal v péči matky, o kterou ale přišel ve svých 13 letech při autonehodě. Poté se dostal do péče babičky. Petr začal studovat gymnázium, v 16 letech ale prodělal vážný úraz s následkem ochrnutí. Přerušil studium, pohybuje se s pomocí invalidního vozíku, domácnost nemá přizpůsobenou svému handicapu. Rád by dokončil gymnázium a pak pokračoval ve vysokoškolských studiích, je ale stále smutný a rezignuje na šťastnou budoucnost. Jeho babička má 65 let.

Které sociální služby byste Petrovi doporučili:
Na které finanční dávky by mohl mít Petr nárok:
Navrhněte vhodné aktivity, které by mu umožnily opětovné začlenění do společnosti:
Vyhledejte kontakty na organizace, které poskytují pomoc lidem s tělesným postižením:

2. Paní Mirka má 26 let. Již 10 let žije v domově pro osoby se zdravotním postižením, kam byla umístěna po smrti matky, která o ni pečovala. Nemá příbuzné, kteří by se o ni starali. Paní Mirka má lehké mentální postižení, v mnoha činnostech je soběstačná. Ráda by opustila domov a pokusila se žít samostatně.

Navrhněte způsoby sociální pomoci, které by paní Mirce pomohly v opětovném začlenění do společnosti:
Na které finanční dávky by mohla mít paní Mirka nárok:
Vyhledejte kontakty na organizace, které ve vašem okolí poskytují pomoc lidem s mentálním postižením:

3 NEZAMĚŠTNANOST

„Nezaměstnanost je jedním z hlavních problémů moderní společnosti. V tržních ekonomikách je obvyklým stavem, že část práceschopného obyvatelstva nemá zaměstnání.“⁷

Nezaměstnanost je spojena s nemožností získat vhodné zaměstnání osobou, která je schopna pracovat, je připravena pro výkon zaměstnání a aktivně jej hledá.

Existují skupiny osob, u kterých je ztráta zaměstnání pravděpodobnější a pro které je také těžší najít nové pracovní místo. **Nejčastěji jsou nezaměstnaností ohroženy tyto skupiny obyvatel:**

obyvatel:

- mladiství a absolventi škol bez praxe
- ženy (zvláště ženy s malými dětmi)
- osoby se zdravotním postižením
- pracovníci předdůchodového věku
- příslušníci národnostních menšin
- osoby s nízkým stupněm vzdělání a kvalifikace

3.1 DRUHY NEZAMĚŠTNANOSTI

Z hlediska dopadu na osobnost jedince je nutné rozeznávat **nezaměstnanost krátkodobou a dlouhodobou**. Za dlouhodobou nezaměstnanost je obvykle považována nezaměstnanost překračující 6 měsíců.

Mezi samotnými nezaměstnanými rozeznáváme:

- **zjevně nezaměstnané** – osoby bez zaměstnání registrované na úřadech práce (pokud nepracují v tzv. šedé ekonomice – pak by se jednalo o nepravou nezaměstnanost)
- **skrytě nezaměstnané**, tzv. skrytá pracovní síla – tito lidé práci nehledají ani se neregistrují jako nezaměstnaní. Patří mezi ně lidé, kteří práci hledají přímo u zaměstnavatelů bez registrace na úřadu práce nebo unikli do jiného statutu (např. práce v domácnosti, mateřství, zahraniční cesta).

Podle příčiny rozeznáváme 4 druhy nezaměstnanosti:

- **frikční nezaměstnanost** – vzniká v důsledku přecházení pracovníků z jednoho zaměstnání do druhého, např. za účelem lepší práce

⁷ WILDMANNOVÁ, M. *Sociální politika*. s. 114

- **sezónní nezaměstnanost** – krátkodobá nezaměstnanost způsobená výkyvy v nabídce práce spojené s ročními obdobími (práce v oblasti cestovního ruchu, stavebnictví, zemědělství)
- **strukturální nezaměstnanost** – vzniká na základě nesouladu mezi nabídkou a poptávkou po práci
- **cyklická nezaměstnanost** – při poklesu výkonnosti ekonomiky nezaměstnanost roste

3.2 DŮSLEDKY NEZAMĚSTNANOSTI

- **psychické důsledky** – stres, strach o budoucnost, úzkost, deprese, rezignace, ztráta naděje, deprivace v oblasti stimulace – člověk strádá nedostatkem podnětů, snížení pozitivního sebehodnocení a sebeúcty, pocit ztráty kontroly nad životem, úbytek profesních dovedností, změny v dosavadním denním režimu, odlišné vnímání času, pasivní způsob trávení volného času (čas může být naplňován nudou a nežádoucími aktivitami; hrozí především u mladistvých, kteří ještě nemají vytvořený pevný časový režim a zafixované pracovní návyky)
- **sociální důsledky** – změna sociálního statutu, životní úrovně, sociální role nezaměstnaného, sociální izolace, sociální selhávání (závislost na sociálním systému, kriminalita, sebevraždnost, alkoholismus, závislosti)
- **ekonomické důsledky** – snížení životní úrovně (příjmy ze sociálních dávek nedosahují předchozích výdělků), ohrožení chudobou, sociální izolací

3.3 POMOC NEZAMĚSTNANÝM

V rámci systému sociálního zabezpečení je nezaměstnaným poskytována pomoc formou:

- poradenské a informační služby v oblasti zaměstnanosti a pracovněprávních vztahů – zajišťují úřady práce
- zprostředkování zaměstnání – zajišťují úřady práce a agentury práce
- finanční podpory v nezaměstnanosti – zajišťují úřady práce

3.3.1 Finanční podpora v nezaměstnanosti

Účelem finančních dávek v nezaměstnanosti je po přechodnou dobu kompenzovat do určité výše ztrátu příjmu ze zaměstnání. V systému sociálního zabezpečení ČR rozeznáváme dvě finanční dávky:

- **podpora v nezaměstnanosti:**
 - ✓ nárok na dávku má osoba, která ztratila zaměstnání, je zaregistrovaná na úřadu práce, požádala úřad práce o poskytnutí podpory v nezaměstnanosti a v posledních 2 letech před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání pracovala alespoň 12 měsíců nebo získala tzv. náhradní dobu zaměstnání
 - ✓ **podpora v nezaměstnanosti náleží po dobu:**
 - 5 měsíců u osob ve věku do 50 let
 - 8 měsíců u osob ve věku 51 – 55 let
 - 11 měsíců u osob ve věku od 56 let
 - ✓ **výše podpory v nezaměstnanosti** se stanoví procentní sazbou z průměrného měsíčního čistého výdělku, který byl zjištěn v posledním ukončeném zaměstnání:
 - první 2 měsíce 65 %
 - 3. – 4. měsíc 50 %
 - od 5. měsíce 45 %
 - ✓ občan, který ukončil pracovní poměr bez vážných důvodů, má po splnění výše uvedených podmínek nárok na podporu v nezaměstnanosti pouze ve výši 45 %
- **podpora při rekvalifikaci:**
 - ✓ nárok na podporu při rekvalifikaci má uchazeč o zaměstnání, který se účastní rekvalifikace zabezpečené úřadem práce
 - ✓ dávka se vyplácí po celou dobu rekvalifikace
 - ✓ výše podpory při rekvalifikaci se stanoví stejným způsobem jako u podpory v nezaměstnanosti, ale použije se sazba 60 %

PRACOVNÍ LIST Č. 6

Pomoc v nezaměstnanosti

1. Pan Vladimír má 53 let, je vyučený kuchař, posledních 20 let byl zaměstnaný ve svém oboru u 1 zaměstnavatele. Minulý měsíc dostal výpověď, byl propuštěn z důvodu uzavření restaurace. Pan Vladimír je ženatý, jeho manželka je v invalidním důchodu, dvě děti studují vysokou školu. Pan Vladimír se na vás obrátil s žádostí o pomoc, jak má postupovat ve své situaci. Co byste mu doporučili?

úřad, na který se může obrátit:
dávky, o které může požádat:
za jakých podmínek bude mít na dávky nárok:
jak dlouho by dávky pobíral:
další doporučení:

2. Helena má 20 let. Vyučila se dámskou krejčovou. Po ukončení studia nemohla sehnat práci v oboru. Zaregistrovala se proto do evidence uchazečů o zaměstnání na úřadu práce, kde je registrovaná již 17 měsíců.

Navrhnete postup řešení situace nezaměstnané Heleny:

3. Posuďte, zda jsou jednotlivá tvrzení pravdivá:

1. Občan ve věku 32 let by měl v případě splnění zákonných podmínek nárok na podporu v nezaměstnanosti po dobu 5 měsíců.	ano	ne
2. První 2 měsíce pobírání podpory v nezaměstnanosti se dávka poskytuje ve výši 50 % průměrného výdělku.	ano	ne
3. Podpora při rekvalifikaci se poskytuje pouze osobám mladším 55 let.	ano	ne
4. Do evidence uchazečů o zaměstnání na úřadu práce se může občan zaregistrovat až po odpracování 12 měsíců.	ano	ne
5. Na podporu v nezaměstnanosti má nárok osoba, která v posledních 3 letech pracovala alespoň 12 měsíců.	ano	ne
6. Zprostředkování zaměstnání poskytují úřady práce i agentury práce.	ano	ne

4 UPRCHLICTVÍ A AZYLOVÁ POLITIKA

Proces přesunu lidí mezi prostory určenými státními hranicemi nazýváme **migrací**. Odhaduje se, že asi 2 % světové populace jsou neustále v pohybu, migrují odněkud někam nebo jsou na útěku. Je nutné rozlišovat migraci dobrovolnou a vynucenou:

- **dobrovolná migrace** zahrnuje případy, kdy lidé opouštějí svoji vlast např. za účelem studia, zaměstnání, sjednocení rodiny nebo z jiných osobních důvodů
- **vynucená migrace** je důsledkem snahy vyhnout se pronásledování, represi, ozbrojeným konfliktům, přírodním katastrofám nebo jiným situacím, které představují ohrožení svobody, života a živobytí lidí

Hlavní příčinou migrace v současném světě jsou socioekonomické rozdíly mezi bohatými a chudými zeměmi, úroveň ekonomického rozvoje a životní úroveň obyvatel.

4.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

- **cizinec** – je každá fyzická osoba, která není občanem České republiky.
- **emigrant** – vystěhovalec z území domovského státu. Termín se častěji používá ve spojitosti s dobrovolným vycestováním ze země původu. Osoby donucené k vycestování jsou označovány termínem **exulant**.
- **imigrant** – přistěhovalec,⁸ osoba přicházející na území jiného než domovského státu s úmyslem dlouhodobějšího pobytu.
- **azylant** – osoba, které byl v některé zemi přiznán status uprchlíka. Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951 (tzv. Ženevská konvence) definuje **uprchlíka** jako osobu, která musela opustit svůj domov, protože se obávala o svůj život nebo byla pronásledována z důvodu rasy, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině, politických názorů nebo náboženského přesvědčení.

Migrant, který chce žít v zemi s vyšší životní úrovní, nemá podle Ženevské konvence právo na azyl, protože nemůže dokázat, že byl pronásledován.

⁸ Česká republika se v posledních letech stala zemí, která je pro cizince migrující za prací a obchodem cílovou zemí pro dlouhodobé či trvalé usazení. V roce 1993 na území ČR pobývalo asi 80 000 cizinců, v roce 2008 žilo na území ČR téměř 425 000 cizinců s různými typy povolení k pobytu.

4.2 PROCES UDĚLENÍ AZYLU

Každý cizinec má právo požádat v ČR o azyl. O žádostech o udělení azylu (**tzv. žádost o udělení mezinárodní ochrany**) rozhoduje **odbor azylové a migrační politiky ministerstva vnitra** v rámci azylového řízení. Právní rámec pro udělování azylu je obsažen v **zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu** – zákon vychází z mezinárodních dokumentů pro ČR v této oblasti závazných, zejména z Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951.

Zahájení řízení je vázáno na **prohlášení cizince**, ze kterého je zřejmý úmysl požádat o udělení azylu, a to na hraničním přechodu, v přijímacím středisku nebo u útvaru policie. Takové prohlášení lze učinit pouze na území ČR. Poté následuje:

- cizinec má povinnost dostavit se do 24 hodin *do přijímacího střediska*, kde **podává žádost o udělení azylu** – v žádosti o udělení azylu se zjišťují i důvody, které žadatele vedly k odchodu ze země.
- následně je **veden s žadatelem pohovor**, ve kterém blíže specifikuje důvody, které jej vedly k odchodu ze země a podání žádosti v ČR. Celé řízení je vedeno v mateřském jazyce žadatele nebo s jeho souhlasem v jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět. Náklady na tlumočnicka hradí stát.
- v přijímacím středisku jsou **provedeny identifikační úkony, zdravotní prohlídka a cizinec odevzdá cestovní doklad**.
- žadateli je vystaven **průkaz žadatele o udělení mezinárodní ochrany**, který prokazuje totožnost a oprávněnost pobytu osoby na území ČR.
- pak je žadatel přemístěn do *pobytového střediska*, kde vyčká na rozhodnutí ministerstva vnitra o udělení nebo neudělení azylu. Rozhodnutí ve věci vydává ministerstvo vnitra do 90 dnů od podání žádosti. Lhůtu však může prodloužit, což se v praxi často děje. Někdy trvá rozhodnutí i několik let. Proti rozhodnutí lze podat opravný prostředek k soudu.
- **postup po vynesení rozhodnutí ministerstva vnitra:**
 - ✓ **pokud byl azyl udělen**⁹, hostitelská země se zavazuje poskytnout azylantovi ochranu a pomoc při integraci do místní společnosti a vystaví průkaz povolení k pobytu azylanta, který jej opravňuje trvale pobývat na území ČR. Udělením

⁹ za zákonem stanovených podmínek může být azyl udělen i za účelem sloučení rodiny nebo z humanitárních důvodů

azyly získává azylant možnost být zařazen do Státního integračního programu, který je zaměřený na pomoc azylantům při zajištění jejich začlenění do společnosti v ČR (zejména pokud jde o vytvoření předpokladů pro získání znalostí českého jazyka a pomoc při zajištění bydlení a zaměstnání).

- ✓ **je-li žádost definitivně zamítnuta**, stává se žadatel o azyl cizincem podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců; cizinecká policie vystaví cizinci výjezdní příkaz a cizinec je povinen z území ČR vycestovat.

4.3 AZYLOVÁ ZAŘÍZENÍ

Mezi azylová zařízení patří přijímací středisko, pobytové středisko a integrační středisko. Zřizovatelem všech zařízení je Ministerstvo vnitra, provozuje je Správa uprchlických zařízení.

4.3.1 Přijímací středisko

- jedná se o uzavřené zařízení, ve kterém má žadatel povinnost se zdržovat za účelem provedení nezbytných úkonů
- v přijímacím středisku je poskytováno ubytování, strava, základní hygienické potřeby a lékařská péče, sociální a psychologické služby, lze využívat volnočasové aktivity
- středisko není možné volně opustit a není do něj volný přístup, povolení dostávají vedle zaměstnanců ministerstva vnitra také pracovníci nevládních organizací zabývajících se uprchlíky. Tyto organizace nabízejí žadatelům o azyl možnost konzultovat situaci.

4.3.2 Pobytové středisko

- po ukončení pobytu v přijímacím středisku přichází žadatel o azyl do pobytového střediska, kde vyčká na rozhodnutí ve věci své žádosti o udělení azylu
- má zde právo na poskytování ubytování, stravy, kapesného a bezplatné zdravotní péče
- pobytové středisko je otevřené zařízení, které lze za stanovených podmínek opouštět nebo také pobývat v soukromí
- poradenskou činnost zde nabízejí neziskové organizace, které mj. usilují o zlepšení hmotné situace a vzdělávání žadatelů o azyl
- důraz je kladen na sociální práci a volnočasové aktivity (k dispozici jsou dětská centra, výtvarné dílny, knihovny, čajovny, hřiště, sportovní vybavení, nabídka kulturních akcí)

- zvláštní pozornost je věnována ohroženým skupinám – nezletilí žadatelé bez doprovodu, samotné ženy s dětmi, senioři, handicapované osoby a oběti násilí
- během 1. roku nesmí žadatel o azyl na území ČR pracovat, poté může požádat o povolení k zaměstnání u úřadu práce
- **žadatele o azyl, kteří pobytové středisko využívají, lze rozdělit do tří skupin:**
 - ✓ **1. skupina** – využívá středisko jako zastávku na cestě ze země původu do států Evropské unie. Pobývají zde krátce, ČR je pro ně tranzitní zemí, nevytváří zde hlubší vztahy. Azylovou procedurou legalizují svůj pobyt na území ČR a získávají čas k přípravě další cesty.
 - ✓ **2. skupina** - využívá pobytové středisko jako zázemí pro výdělečné aktivity na území ČR. Na území republiky pobývají déle, vytváří kontakty s místním obyvatelstvem, někdy mají i zájem zůstat natrvalo. Jádro skupiny však tvoří lidé, kteří přijeli pouze za výdělkem a následně se vracejí do země původu. Azylový proces je pro ně legalizací pobytu.
 - ✓ **3. skupina** – je tvořena uprchlíky, kteří vyhovují Ženevské konvenci z roku 1951. Vytváří si trvalé vztahy k místu pobytu a sociální kontakty s perspektivou do budoucna. Azylová procedura pro ně znamená příslib nového života v ČR. Azylanti se rekrutují ze 3. skupiny, protože žadatelé o azyl z 1. skupiny nečekají na výsledek azylového řízení a žadatelé z 2. skupiny téměř nikdy nevyhovují podmínkám pro udělení azylu.

4.3.3 Integrační středisko

- je určeno osobám, kterým byl udělen azyl, které vstoupily do Státního integračního programu a požádaly o dočasné ubytování v integračním středisku
- ve středisku lze pobývat po dobu 18 měsíců a využít čas k osvojení českého jazyka, získání samostatného bydlení a zaměstnání. Ubytování je zpoplatněno.
- lze využít poradenství a asistenci pracovníků střediska i pracovníků neziskových organizací

PRACOVNÍ LIST Č. 7

Azylová politika

1. Vyhledejte, kde se v ČR nacházejí jednotlivá azylová střediska:

příjemací střediska	
pobytová střediska	
integrační střediska	

2. Kolik cizinců požádalo v posledních 20 letech v ČR o udělení azylu:

--

3. Kolika osobám byl v posledních 5 letech v ČR udělen azyl:

rok	počet udělených azylů

4. Jaký je nejčastější národnostní původ žadatelů o azyl:

--

5. Posuďte, zda jsou jednotlivá tvrzení pravdivá:

1. Za problematiku migrace a azylu je v ČR zodpovědné ministerstvo vnitra.	ano	ne
2. Pojem imigrace označuje vystěhování ze země, pojem emigrace přistěhování do země.	ano	ne
3. Žadatel o azyl je povinen zdržovat se v příjemacím středisku až do doby vyřízení žádosti o udělení azylu.	ano	ne
4. Žadatel o azyl může místo v pobytém středisku bydlet v soukromí.	ano	ne
5. Rozhodnutí o udělení, příp. neudělení azylu vydává ministerstvo práce a sociálních věcí.	ano	ne
6. Rozhodnutí o udělení, příp. neudělení azylu musí být vyřízeno do 30 dnů od podání žádosti, tato lhůta může být ministerstvem prodloužena na 90 dnů.	ano	ne
7. Osoba pobývající v integračním středisku pobyt hradí. Může zde pobývat max. 18 měsíců.	ano	ne
8. Problematiku udělování azylu upravuje zákon o pobytu cizinců.	ano	ne

5 NÁRODNOSTNÍ MENŠINY¹⁰

Prostor střední Evropy byl vždy místem setkávání a soužití různých sociokulturních a národnostních skupin. I Česká republika je společností s rozmanitým národnostním složením populace.

Národnostní složení populace je dáno příslušností jedinců k určitému národu. **Národ** chápeme jako historicky vzniklé, velké, relativně stabilní společenství lidí, pro které jsou příznačné společné charakteristiky – jazyk, území, materiální a duchovní kultura, tradice, jednotná ekonomika.

Příslušnost k národu může být vyjádřena různými způsoby:

- příslušnost k národu daná narozením či jazykem
- příslušnost k národu na základě toho, že se osoba za takového příslušníka považuje
- příslušnost k národu na základě státního občanství¹¹ bez ohledu na původ

Na českém území se v předválečném období zjišťování **národnosti** obyvatelstva opíralo o mateřský jazyk. Po 2. světové válce bylo přijato kritérium prohlášení osoby vycházející z jejího vztahu k určitému národu.

Informace o národnosti a rasovém původu je zákonem považována za citlivý údaj, a proto se s ní smí zacházet pouze na základě povolení daného zákonem nebo souhlasu dané osoby. Evidence národnosti se u jednotlivých osob nevede a neuvádí se ani v občanském průkazu nebo cestovním pase.

5.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

- **minorita** – menšina; skupina osob, která se odlišuje od okolní většinové společnosti a obvykle se také sama jako odlišná skupina chápe
- **majorita** – většina, většinová část společnosti
- **asimilace** – při styku dvou rozdílných kultur je častým jevem; pojem označuje kulturní, jazykové a sociální splynutí jedné kultury (většinou menšinové) s kulturou jinou. Příslušníci menšiny ztrácejí svá kulturní specifika, přebírají kulturní vzorce majority a stávají se její součástí.

¹⁰ V politické i sociální oblasti existuje velmi výrazná nejednotnost v definici a rozlišení pojmů národnostní a etnická menšina. V praxi se můžeme setkat s přístupem, že pojmy jsou chápány jako synonyma. Pro účely našeho studia se k tomuto přístupu přikloníme (s ohledem na skutečnost, že česká legislativa používá pouze pojem národnostní menšina).

¹¹ Pojem národnost je odlišen od pojmu státní občanství. **Státní občanství** znamená právní příslušnost ke státu, získanou narozením nebo udělením.

Pojmy národnostní menšina a příslušník národnostní menšiny vymezuje v ČR zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin:

- **národnostní menšina** je společenství občanů České republiky žijících na území ČR, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo
- **příslušníkem národnostní menšiny** je občan ČR, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti

5.2 LEGISLATIVNÍ RÁMEC

Důvodem pro specifické ustanovení práv národnostních menšin je skutečnost, že jakákoli odlišnost jde často ruku v ruce se společenským znevýhodněním či diskriminací. Občanská společnost by měla být schopna zajistit rovnost příležitostí všem jedincům navzdory jejich vzájemným odlišnostem.

Česká republika je vázána řadou mezinárodních úmluv, které garantují ochranu národnostních menšin. Jedná se především o **Rámcovou úmluvu o ochraně národnostních menšin**.

V **Ústavě ČR** je zakotvena zásada ochrany menšin a jejich legitimních zájmů. Otázkami **menšinové politiky** se vedle jednotlivých ministerstev zabývají i **tři poradní orgány vlády**:

- Rada vlády pro lidská práva
- Rada vlády pro národnostní menšiny
- Rada vlády pro záležitosti romské menšiny

Práva národnostních menšin definuje Listina základních práv a svobod a zákon o právech příslušníků národnostních menšin.

Listina základních práv a svobod:

- zaručuje všem občanům základní práva a svobody bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, náboženského vyznání, politického přesvědčení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku nebo jiného postavení

- stanoví, že každý má právo svobodně rozhodovat o své národnosti a zakazuje jakékoli ovlivňování tohoto rozhodování

Zákon o právech příslušníků národnostních menšin vyjmenovává a specifikuje práva příslušníků národnostních menšin:

- svobodná volba příslušnosti k národnostní menšině
- právo na sdružování příslušníků národnostní menšiny
- právo účasti na řešení záležitostí týkajících se národnostní menšiny
- právo na užívání jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny
- právo na vícejazyčné názvy a označení
- právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku a před soudy
- právo na užívání jazyka národnostní menšiny ve věcech volebních
- právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny
- právo na rozvoj kultury příslušníků národnostních menšin
- právo na rozšiřování a přijímání informací v jazyce národnostní menšiny

5.3 NÁRODNOSTNÍ MENŠINY V ČR

Na území ČR žije dlouhodobě několik národnostních menšin. Status národnostní menšiny je v současnosti přiznán 12 menšinám, které mají zastoupení v Radě vlády pro národnostní menšiny. Jedná se o menšinu bulharskou, chorvatskou, maďarskou, německou, polskou, romskou, rusínskou, ruskou, řeckou, slovenskou, srbskou a ukrajinskou.

Podle zákona mohou být na úrovni obecní samosprávy zřizovány **výbory pro národnostní menšiny** v obcích, kde občané hlásící se k jiné než české národnosti dosahují stanoveného procenta. V kterékoli obci pak bez ohledu na zastoupení menšinového obyvatelstva mohou být zřizovány **komise pro národnostní menšiny** (např. v Praze, Mostě).

5.4 ROMSKÁ MENŠINA

Romové jsou nejpočetnější národnostní menšinou v ČR. Při sčítání lidu v roce 2001 se k romské menšině přihlásilo pouze 11 476 lidí, reálné odhady se však pohybují mezi 150 000 – 300 000 lidí.

5.4.1 Stručná historie Romů

Dlouho se tvrdilo, že Romové pocházejí z Egypta. Jejich **pravlastí je ale Indie**, kde patřili k chudé skupině obyvatelstva, která žila kočovným způsobem života.

V průběhu 9. a 10. století opouštěli Indii a v jednotlivých skupinách putovali na evropský kontinent.

Ve 12. a 13. století se při svém putování Evropou představovali jako knížata z Malého Egypta. Začalo se jim říkat **egyptský lid** a to se stalo základem jejich pojmenování – dnes anglicky **Gypsies**.

Nejstarší písemná zmínka o pobytu Romů na evropském území pochází z 11. století z jednoho řeckého kláštera. V tomto zápise jsou Romové označeni termínem **Adsincani**. Z tohoto označení je odvozeno pojmenování Romů jako **cikánů**, německy **Zigeuner**.

Na českém území se Romové objevují ve 14. století. **Zpočátku se Romové těšili přátelství a podpoře**, panovníci dokonce vydávali ochranné listiny, na základě kterých měli poddaní i vrchnost zajistit bezpečnost Romů při jejich putování. Romové se pravděpodobně živili provozováním řemesel, např. kovářstvím a dalším zpracováním železa, hudebními a artistickými vystoupeními, hádáním z ruky nebo léčením lidí i zvířat.

Od poloviny 15. století se ale začal vztah evropského obyvatelstva k Romům měnit. Původní pohostinnost se postupně měnila v nedůvěru, **byli vyháněni i pronásledováni**. V jednotlivých zemích byli postaveni mimo zákon. Důvodem změny postavení Romů byly turecké výboje. Ve střední a západní Evropě byli označeni za špehy v žoldu Turků, přičemž podnětem pro toto obvinění byl zřejmě kočovný způsob života a antropologická odlišnost. Navíc Romové připutovali do společnosti, ve které bylo řemeslo a obchod pod kontrolou cechů a nenacházeli tak uplatnění jako řemeslníci. Nemožnost uplatnění potom zřejmě u některých vedla k nelegálním způsobům obživy.

V mnoha evropských zemích (včetně českých) platila **nařízení o vyhoštění Romů ze země**. Jednotlivá nařízení byla ale neúčinná, protože Romové neměli kam odejít.

K výraznému zhoršení postavení Romů v českých zemích došlo **na konci 17. století**, kdy byli **postaveni mimo právní ochranu** a kdokoliv je mohl beztrestně zbít, zabít nebo byli využíváni k nuceným pracím.

Do 18. století žili Romové v Čechách převážně kočovným způsobem života. V té době se **Marie Terezie a Josef II. pokusili o jejich trvalé usazení**. Nařízení panovníků obsahovala mnoho požadavků, i když se mnoho z nich nedalo uskutečnit:

- poprvé v dějinách nebyli Romové vyháněni
- úsilí o jejich asimilaci – nesměli používat tradiční oděv, vlastní jazyk, neměli mezi sebou uzavírat sňatky, děti mohly být odebírány a dány na výchovu k sedlákům
- byli rozptylováni tak, aby v každé vesnici byla pokud možno jen jedna romská rodina
- z Romů se měli stát rolníci a za tímto účelem jim byla přidělována půda
- neměli být nazýváni cikáni, ale novosedláci
- důraz byl kladen na školní docházku a vyučení se řemeslu, zlepšení hygienických poměrů a pravidelnou návštěvu kostela

Uvedené aktivity byly vyvíjeny především v Uhrách, v Čechách nepřineslo úsilí o trvalé usazení Romů téměř žádné výsledky. V moravské oblasti se někteří Romové postupně usazovali dobrovolně, někdy i proti vůli místních obyvatel. Zakládali samostatné osady složené většinou z nuzných obydlí. Obyvatelé osad se živili kovářstvím, hudbou, nádenickou prací, koňským handlířstvím.

Opatření Marie Terezie a Josefa II. se stala vzorem v přístupu k Romům v některých dalších evropských zemích.

5.4.2 Romové na českém území od počátku 20. století

Za první republiky byl vydán zákon proti potulným Romům, zakazoval kočování, táboření ve větších skupinách a přikazoval vydávání cikánských legitimací, které platily jako povolení ke kočování.

V průběhu 2. světové války byli Romové pronásledovanou skupinou z důvodu rasy a stejně jako Židé se i Romové stali obětí nacistické genocidy. Někteří byli transportováni do „cikánských táborů“ v Letech u Písku a Hodoníně u Kunštátu. Po zrušení táborů byli jejich obyvatelé deportováni do koncentračních táborů. V koncentračních táborech zahynulo téměř půl milionu evropských Romů. Z asi 6000 českých a moravských Romů přežilo válku necelých 600 osob.

Po roce 1945 přicházejí do Čech za prací Romové především z osad na Slovensku. Zpočátku se usazovali v pohraničí. Příchodem do Čech si polepšili – volná pracovní místa a byty, které zde byly k dispozici, pro některé znamenaly záchranu před holou bídou.

V poválečném období **odmítl stát přistupovat k Romům jako ke zvláštní národnosti**. Komunistická koncepce řešení „cikánské otázky“ spočívala v úsilí o postupné splynutí Romů s českou a slovenskou většinou. Komunistický režim zaujímal vůči Romům strategii, která na jedné straně spočívala v národnostním útlaku a na straně druhé v paternalistickém rozmazlování:

- upíralo se jim právo na svébytnost kultury a životního stylu – nesměli zakládat folklórní soubory, nesměli vycházet romské knihy a časopisy, ve školách se nesměly zpívat romské písně; Romové byli nabádáni, aby neučili své děti romsky
- problémy často způsoboval náhlý přechod na zcela jiný způsob života, v zaostalých osadách na Slovensku žili odlišným způsobem života, neuměli hospodařit s vydělanými penězi, nebyli zvyklí platit nájem a poplatky za elektřinu, plyn, vodu – to všechno přineslo násilné usazení Romů¹² a nastěhování do nových panelových domů, kde nedokázali žít
- bylo jim přiděleno zaměstnání, kvalifikace nebyla vyžadována
- dostávali sociální příspěvky a trvalé platby
- Romové neměli možnost rozhodovat sami o svém osudu, byli objektem státní politiky

5.4.3 Aktuální problémy romské menšiny v ČR

Po roce 1989 byli Romové uznáni jako národnostní menšina. Na jedné straně začali zakládat občanská sdružení, politické strany a usilují o budování moderního romského národa, na druhé straně došlo k výraznému zhoršení společenského a ekonomického postavení mnoha Romů (prohlubování sociálních nerovností, vytvořila se vrstva nezaměstnaných s nízkou kvalifikací, závislost na systému sociálních dávek, sociální vyloučení).

V posledních letech se v souvislosti s romskou menšinou hovoří o **sociálním vyloučení** těch Romů, kteří žijí v sociokulturně znevýhodňujícím prostředí. Lidé ze sociálně vyloučených komunit se ocitají v koloběhu nezaměstnanosti, nízkých příjmů, špatného bydlení, neplacení nájmu, rizika zadlužení, pasti chudoby.

Sociální vyloučení je proces, kdy jsou osoby zbaveny přístupu ke zdrojům, jež jsou nezbytné pro zapojení se do sociálních, ekonomických a politických aktivit společnosti. Jedinci i celé skupiny jsou tak izolováni od vzdělávacích příležitostí, služeb a institucí. Sociálně vyloučené lokality mohou zahrnovat jen několik rodin, které žijí v nájemném domě, nebo také zabírat celou městskou čtvrť.

¹² do té doby kočovali olašti Romové

Současné výzkumy dokládají, že romské děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí mají **nižší šance na získání kvalitního vzdělání**. Ve srovnání s ostatními žáky vykazují nižší školní úspěšnost, což znemožňuje další studium, negativně ovlivňuje budoucí pracovní uplatnění, ekonomickou nezávislost a sociální vzestup. Hlavní příčiny školní neúspěšnosti romských dětí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí spočívají v absenci předškolního vzdělávání, jazykové bariéry a nedostatečné spoluúčasti rodičů na vzdělávacím procesu.

Dále výzkumy dokládají **nerovné postavení Romů na trhu práce** ve srovnání s většinovou populací. Příčiny dlouhodobé a opakované nezaměstnanosti Romů spočívají zejména v diskriminaci na trhu práce, nedostatku pracovních příležitostí na otevřeném trhu práce a úrovni profesní kvalifikace Romů.

5.4.4 Opatření sociální politiky

Záležitostmi romské národnostní menšiny a romskou integrací se dlouhodobě zabývají dva poradní orgány vlády: Rada vlády pro národnostní menšiny a Rada vlády pro záležitosti romské menšiny. Opatření ke zlepšení situace Romů v klíčových oblastech jejich života navrhuje **Koncepce romské integrace na období 2010 – 2013**:

- obecní úřady obcí s rozšířenou působností a krajské úřady mohou zřizovat pozici tzv. romských poradců – úkolem poradce je zlepšování komunikace s romskou komunitou, poradenství a pomoc při obtížích s bydlením, nezaměstnaností, vzděláváním, pomoc při orientaci v systému sociálních služeb
- nabídka sociálně aktivizačních služeb pro děti do 6 let věku
- síť zařízení předškolního vzdělávání, které se uskutečňuje v mateřských školách a přípravných ročnících
- služby asistenta pedagoga pro děti se sociálním znevýhodněním
- terénní sociální práce ve vyloučených romských lokalitách

Sociální ochrana vyloučených Romů by se měla posouvat od výplaty dávek státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi k poskytování služeb sociální prevence, jejichž součástí bude cílená sociální práce s jednotlivci a jejich rodinami podporující sociální začleňování (nabídka sociálních služeb nejen ze strany státu, ale také ze strany nestátních neziskových organizací).

PRACOVNÍ LIST Č. 8

Romské a české hádanky		
Mám takového bratra, bez nohou utíká, bez pusy píská.	Jakých ryb je ve vodě nejvíc?	Chodí s tebou, nikdy tě neopustí, voda ho neutopí, oheň nespálí a duši nemá.
Je malý sklípek, v něm řada slípek, červený kohoutek.	Kdo chodí hlavou dolů?	Sedí panna na hrádkách v devatero kabátkách a těm, kdo ji svlečou, slzy z očí tečou.
Letí, letí, křídel nemá, lehá, lehá, záda nemá, vrabčí brk je nad něj těžší, a přec stromům hlavu věší.	Černá matka, bílý syn.	Přijde k tobě oknem a nemůžeš ho vyhodit.
Mám bratra, který má jen jednu nohu a stále jen jeden klobouk nosí.	Mám dcerušku, která vlastní maso ujídá.	V jednom červeném domečku, třicet dva bílých korálků.
Když nebije – umírá.	Mám takového bratra, když ho biješ – žije, když nebiješ – mrtvý je.	Mosazné zvíře v kamenném chlívě, když se zařehce, slyšet na čtyři míle.
Jde přes vodu, mokrý není.	Ruce nemá – bije, křídla nemá – lítá.	Dvě sestry, všechno vidí, jen jedna druhou ne.
Mám bratra, který dva týdny roste a dva týdny se zmenšuje.	Na hlavě má kámen, v puse prst.	Co udělá každé dítě, když se narodí?
Třebaže ji lidé velmi dobře vidí, když ji vidí, musí říct, že nevidí vlastně nic.	Je ti lehko, když je těžká, je ti těžko, když je lehká.	Samo to do jámy vleze, a kdyby přišlo tisíc koní, nevytáhnou to, až to samo vyleze.
Co děláme všichni najednou?	Mám takovou sestru, když ji řežu, sama pláču.	Metu, metu – nevymetu nesu, nesu – nevynesu, až čas přijde, samo vyjde.

6 STAŘÍ LIDÉ

Stáří je přirozené, poslední období lidského života, ve kterém pozvolna dochází k omezování funkcí lidského organismu a k postupnému snižování schopnosti pracovat. Počátek stáří bývá často spojován s dosažením 60., příp. 65. roku života. Odborníci shledávají, že v období mezi 60 – 70 lety života dochází k pozvolným změnám, které vyžadují přizpůsobení v pracovním procesu. Ve věkovém období nad 70 let pak zaniká schopnost k systematické práci.

Problematikou stáří a stárnutí se zabývá multidisciplinární obor – **gerontologie**. Jedním ze základních úkolů gerontologie, ale i sociálních systémů, je vytváření vhodných podmínek pro prevenci předčasného stárnutí a pro aktivní stáří.

V průběhu 20. století se v Evropě postupně **zvyšovala průměrná délka života** a tento trend pokračuje i dnes. Při hledání příčin tohoto stavu bychom mohli jmenovat sociální rozvoj, lepší životní a pracovní podmínky, pokroky v medicíně, kvalitnější zdravotní péči a prosazování sociálních práv.

Stále více lidí se dožívá vysokého stáří a senioři tak tvoří významnější část populace, než tomu bylo v minulosti. Když ke zvyšující se průměrné délce života připočteme snižující se porodnost, hovoříme o **stárnutí populace**. Obě dvě skutečnosti jsou charakteristickými rysy demografického vývoje v mnoha rozvinutých zemích, včetně ČR.

Prognózy demografického vývoje předpokládají, že tento trend bude v dalších letech pokračovat. V roce 2007 tvořily osoby starší 65 let téměř 15 % populace ČR, v roce 2030 demografové předpokládají 23 % populace, v roce 2050 dokonce 31 %, což představuje přibližně 3 miliony osob. V roce 2050 bude naděje dožití při narození činit 78,9 let pro muže a 84,5 pro ženy.

Na pokračující trend demografického stárnutí reaguje **politika přípravy na stárnutí**. Za tímto účelem:

- byla zřízena **Rada vlády pro seniory a stárnutí populace** jako poradní orgán vlády. Rada usiluje o vytvoření podmínek pro zdravé, aktivní a důstojné stárnutí a stáří a aktivní zapojení starších osob do ekonomického a sociálního rozvoje společnosti.
- byl přijat **Národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012**, který navrhuje opatření v oblasti podpory zapojení seniorů do společnosti, podpory aktivního stárnutí a kvalitního systému péče o seniory, včetně těch, kteří se o sebe již nemohou postarat sami.

6.1 PŘÍPRAVA NA STÁRNUTÍ

Vyšší věk býval tradičně spojován s penzionováním a sníženou soběstačností. Avšak dnešní realita je jiná. V současnosti zůstává většina starých lidí soběstačných i ve velmi pokročilém věku. Senioři jsou často aktivní v práci i v oblasti poskytování péče rodinným příslušníkům. Politika přípravy na stárnutí zdůrazňuje několik oblastí, které mají být zdůrazněny ve vztahu společnosti k seniorům:

- **aktivní stáří** – nevykloučovat seniory z trhu práce a poskytovat příležitosti těm, kteří chtějí žít aktivně. Termín aktivní stárnutí byl v 90. letech 20. století přijat Světovou zdravotnickou organizací. Pojem v sobě obsahuje následující principy:
 - ✓ soběstačnost a nezávislost – zachování soběstačnosti a nezávislosti by mělo být v zájmu nejen seniorů samotných, ale i představitelů politického života
 - ✓ účast na životě společnosti, seberealizace, účast na veřejných rozhodováních – vytvořit takové prostředí, které seniorům umožní co nejsamostatnější život
- **podpora pozitivního vztahu společnosti ke stáří a starým lidem** – představuje základní podmínku zvýšení participace seniorů ve společnosti. S tím souvisí úkol omezovat negativní přístup ke stárnutí, který se v krajním případě projevuje jako ageismus (ageismus můžeme chápat jako znevýhodňování osob z důvodu věku) – starý člověk je chápán jako ten, který nemůže být pro společnost přínosný. Seniorům je přikládán nízký sociální status a jsou hodnoceni jako skupina, která mnoho vyžaduje, ale nic nepřináší.
- **podpora života v přirozeném sociálním prostředí** - zachování přirozeného sociálního prostředí vlastního domova je předpokladem pro udržení společenského postavení seniorů. Před umístěním starých lidí do pobytových zařízení sociálních služeb jsou upřednostňovány sociální služby poskytované v domácnosti seniora a zajišťující podporu rodiny:
 - ✓ **podpora rodinné péče** – rodina je základní článek společnosti, kde se přirozeně realizuje mezigenerační solidarita, vytváří bezpečný prostor pro život starších lidí a brání jejich vyloučení ze společnosti
 - ✓ **dostupnost pečovatelské služby** – provázanost pečovatelské služby se zdravotními službami, především s primární zdravotní péčí a domácí zdravotní péčí. Smyslem péče poskytované v domácnosti je podpora sociální integrace a nezávislosti.
- růst počtu a podílu starších lidí vyžaduje **přizpůsobení služeb jejich potřebám**

- **úsilí o zkvalitnění dlouhodobé ústavní péče a překonání institucionalizace**
- **zvláštní pozornost věnovaná skupinám seniorů, kteří nejsou schopni rychle se přizpůsobit náhlým změnám svých životních podmínek nebo zdravotního stavu:**
 - ✓ osaměle žijící senioři
 - ✓ staré ženy, zejména vdovy a svobodné
 - ✓ bezdětní
 - ✓ lidé se závažnými chorobami a vadami
 - ✓ páry, kde je partner vážně nemocen
 - ✓ senioři s nízkým hmotným zabezpečením

PRACOVNÍ LIST Č. 9

Projekt Aktivní stáří¹³

1. Vyučující vám promítne **film Hledání moudrosti stáří**
2. **Reflexe:**
 - postavení seniorů ve společnosti, úcta k seniorům
 - zapojení seniorů do společnosti
 - cesty vedoucí k aktivnímu stáří
 - pomoc starým lidem
3. **Projekt „Aktivní stáří“** – zpracování reportáže na téma „Aktivní stáří“ s vybraným seniorem z blízkého okolí:
 - zpracujte plakát, který se stane součástí výstavy o životě seniorů
 - vyhledejte ve svém okolí seniora, o kterém byste reportáž zpracovali a který by s aktivitou souhlasil
 - shromážděte textový a obrazový materiál, který bude popisovat život vybraného člověka – součástí reportáže může být i krátký životopis
4. **Další podrobnosti stanoví vyučující**

Zabezpečení ve stáří

1. **Vyjmenujte a stručně popište sociální služby, které jsou určeny seniorům:**

název sociální služby	vymezení sociální služby

¹³ převzato z: VYČICHLOVÁ, V., JUKLOVÁ, Z. *Rovné příležitosti*. s. 14 – 19

II VYBRANÉ OBLASTI SOCIÁLNÍ POLITIKY

7 VZDĚLÁVACÍ POLITIKA

Vzdělání¹⁴ je v naší společnosti přikládán důležitý význam, **má strategický význam pro rozvoj společnosti:**

- je jedním z nejdůležitějších faktorů ekonomického růstu, stává se zdrojem budoucího blahobytu státu
- snižuje nezaměstnanost a pomáhá jednotlivým osobám uplatnit se na trhu práce
- vede k vyšší kvalitě života, větší spokojenosti
- podporuje osobní samostatnost, nezávislost a menší manipulovatelnost
- snižuje nebezpečí různých sociálních ohrožení a páchání trestných činů
- snižuje náklady státu na sociální dávky

Podpora **vzdělávání¹⁵** patří ve vyspělých zemích k prioritám státu. **Vzdělávací politikou** stát usiluje o zabezpečení osobního rozvoje jedinců, šíření kulturních hodnot, podněcuje růst ekonomiky a zajišťuje přijatelnou úroveň zaměstnanosti.

VZDĚLÁVACÍ POLITIKOU státu „rozumíme principy, priority a metody rozhodování o vzdělávacích institucích. Toto rozhodování zahrnuje strategické cíle rozvoje vzdělání, legislativní rámec vzdělávacích institucí, způsob financování, stanovení cílů a obsahu výchovy, ovlivňování podmínek činnosti vzdělávacích zařízení a způsob jejich kontroly.“¹⁶

7.1 PRINCIPY VZDĚLÁVACÍ POLITIKY

Myšlenkové koncepty, ze kterých vzdělávací politika vychází, označujeme jako principy vzdělávací politiky. Mezi základní patří:

- **rovné šance v přístupu ke vzdělání** – šance na vzdělání dostupná všem, každému poskytnout stejnou možnost vzdělávat se. Za tímto účelem realizují státy prostřednictvím vzdělávacích politik různé programy na podporu znevýhodněných skupin obyvatelstva (např. osoby se zdravotním postižením, národnostní menšiny), zavádí studijní podpory a půjčky, zvyšují počty míst na školách...

¹⁴ **Vzdělání** je výsledkem vzdělávacího procesu. Je vlastností člověka nebo charakteristikou populace.

¹⁵ **Vzdělávání, vzdělávací proces** – je proces, ve kterém jedinec získává a osvojuje si soustavu poznatků a dovedností.

¹⁶ PAŘÍZEK, V. *Perspektivní varianty vzdělávací politiky*. Pedagogika, 1993, roč. 43, č. 2, s. 115

- **princip celoživotního vzdělávání** – zdůrazňuje potřebu soustavného vzdělávání v informační společnosti. Celoživotní učení je klíčem pro získání a udržení kvalifikací potřebných pro přizpůsobování se stálým změnám v životě i v práci.
- **princip individualizace a diferenciac** – princip individualizace poukazuje na individuální přístup k potřebám vzdělávaných osob a zároveň vyžaduje existenci dostatečného množství různých oborů, stupňů, forem a metod studia. Princip diferenciac vyjadřuje rozmanitost vzdělávacích potřeb.
- **princip internacionalizace** – vzdělání získává mezinárodní význam, neboť napomáhá obstat ve světové soutěži za podmínky mírového soužití lidí různých ras, národností a náboženského původu.

7.2 VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVA ČR

Problematiku výchovy, vzdělávání a školství upravují v ČR především tyto **právní normy**:

- zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tzv. školský zákon)
- zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách
- zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních

Vzdělávací soustavu ČR tvoří školy a školská zařízení.

7.2.1 Druhy škol

Mezi druhy škol patří mateřské školy, základní školy, střední školy, vyšší odborné školy, vysoké školy, základní umělecké školy a jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky.

7.2.1.1 Mateřská škola (MŠ)

- v MŠ se uskutečňuje předškolní vzdělávání pro děti zpravidla ve věku od 3 do 6 let
- účast na předškolním vzdělávání není povinná
- předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do ZŠ a poskytuje péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami
- do MŠ jsou přednostně přijímány děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Pokud tak nelze učinit z kapacitních důvodů, zajistí obec, v níž má dítě místo trvalého pobytu, zařazení dítěte do jiné MŠ.

7.2.1.2 Základní škola (ZŠ)

- základní vzdělávání je rozděleno do **2 stupňů** – první 5letý stupeň je zajišťován základními školami, druhý 4letý stupeň může být absolvován také na víceletém gymnáziu nebo osmileté konzervatoři
- základní vzdělávání se uskutečňuje v denní formě vzdělávání
- na ZŠ se uskutečňuje **povinná školní docházka (PŠD)**:
 - ✓ PŠD začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhlo 6. roku věku (pokud nebyl povolen odklad PŠD)
 - ✓ PŠD trvá 9 let; nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne 17. roku věku
 - ✓ zákonný zástupce je povinen přihlásit dítě k zápisu k PŠD, který probíhá v době od 15. 1. do 15. 2. kalendářního roku, v němž má dítě zahájit PŠD
- dítěti může být povolen **odklad PŠD**:
 - ✓ není-li dítě tělesně nebo duševně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce, odloží ředitel ZŠ začátek PŠD o 1 rok (žádost musí být doložena doporučením školského poradenského zařízení nebo odborného lékaře)
 - ✓ začátek PŠD lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší 8. rok věku
- **individuální vzdělávání (domácí vzdělávání)**:
 - ✓ ředitel školy, kam byl žák přijat k plnění PŠD, může povolit tzv. individuální vzdělávání
 - ✓ lze povolit pouze žákovi 1. stupně ZŠ
 - ✓ osoba, která bude žáka vzdělávat, musela získat alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou
 - ✓ takto vzdělávaný žák koná za každé pololetí zkoušky z příslušného učiva ve škole, v níž byl přijat k plnění PŠD

7.2.1.3 Střední škola (SŠ)

- střední vzdělávání má dlouholetou tradici, prochází jím většina populace
- předpokladem přijetí na SŠ je splnění PŠD a splnění podmínek přijímacího řízení
- mezi střední školy v ČR patří střední škola, střední odborné učiliště, střední odborná škola a gymnázium

- **studium na střední škole** – je určeno žákům se speciálními vzdělávacími potřebami; trvá 1 nebo 2 roky; ukončuje se závěrečnou zkouškou a absolvent obdrží vysvědčení o závěrečné zkoušce; vede k získání středního vzdělání
- **studium na středním odborném učilišti (SOU):**
 - ✓ trvá 2 nebo 3 roky; připravuje studenty k výkonu kvalifikovaných činností, kde převládá manuální práce (především učební obory v oblasti řemesel a služeb); vede k získání středního vzdělání s výučním listem
 - ✓ vzdělávání se člení na teoretické a praktické vyučování
 - ✓ je ukončeno závěrečnou zkouškou, při úspěšném složení závěrečné zkoušky obdrží absolvent výuční list
- **studium na střední odborné škole (SOŠ):**
 - ✓ trvá 4 roky, cílem vzdělávání je připravit studenty na výkon náročnějších kvalifikovaných povolání (nejčastěji oblast ekonomická, sociální, technická, zemědělská...), vede k získání středního vzdělání s maturitní zkouškou
 - ✓ studium je ukončeno maturitní zkouškou, při jejím úspěšném složení obdrží absolvent maturitní vysvědčení
- **studium na gymnáziu:**
 - ✓ trvá 4 roky, 6 nebo 8 let (6letá a 8letá gymnázia, na která žák nastupuje po 4. nebo 6. třídě ZŠ a plní zde PŠD)
 - ✓ připravuje k vysokoškolskému studiu, vede k získání středního vzdělání s maturitní zkouškou
 - ✓ studium je ukončeno maturitní zkouškou, při jejím úspěšném složení obdrží absolvent maturitní vysvědčení
- **státní maturitní zkouška:**
 - ✓ maturitní zkouška se skládá ze společné a profilové části
 - ✓ student získá střední vzdělání s maturitní zkouškou, jestliže úspěšně vykoná obě části maturitní zkoušky
 - ✓ **společná část maturitní zkoušky** – se skládá ze 3 povinných zkoušek, a to z českého jazyka a literatury, cizího jazyka, dále si student volí mezi matematikou, občanským a společenskovedním základem nebo informatikou
 - ✓ **profilová část maturitní zkoušky** – se skládá ze 2 nebo 3 povinných zkoušek, ředitel školy určí v souladu se školním vzdělávacím programem nabídku povinných zkoušek, témata, termíny a formu zkoušek (ústní zkouška před

komisí, písemná zkouška, praktická zkouška, písemná práce s obhajobou před komisí)

- **nástavbové studium** – absolvent 3letého učebního oboru s výučním listem má možnost pokračovat ve 2letém nástavbovém studiu, které vede k získání maturitního vysvědčení

7.2.1.4 Konzervatoř

- studium na konzervatoři připravuje na výkon uměleckých činností v oblasti hudba, zpěv, tanec, dramatické umění
- studium trvá 4 roky, v případě studia oboru tanec 8 let – je ukončeno maturitní zkouškou a vede k získání středního vzdělání s maturitní zkouškou
- po úspěšném vykonání maturitní zkoušky může absolvent pokračovat v dalším 2letém studiu, které je ukončeno absolutoriem a vede k získání vyššího odborného vzdělání

7.2.1.5 Vyšší odborná škola (VOŠ)

- podmínkou přijetí ke studiu na VOŠ je získání středního vzdělání s maturitní zkouškou a splnění podmínek přijímacího řízení
- studium trvá 3 – 3,5 roku formou teoretické a praktické přípravy, studenti platí školné
- studium připravuje pro výkon náročných povolání, u kterých není zapotřebí vysokoškolské vzdělání; vede k získání vyššího odborného vzdělání
- studium je ukončeno absolutoriem (včetně obhajoby absolventské práce), absolventi získávají titul diplomovaný specialista (DiS.)

7.2.1.6 Vysoká škola (VŠ)

- podmínkou přijetí ke studiu na VŠ je získání středního vzdělání s maturitní zkouškou a splnění podmínek přijímacího řízení
- studium může probíhat různými formami¹⁷
- vysoké školy poskytují vzdělání na třech úrovních:
 - ✓ **bakalářské studium** – trvá 3 – 4 roky; připravuje k výkonu povolání i k navazujícímu magisterskému studiu; studium je ukončeno státní závěrečnou zkouškou s obhajobou bakalářské práce; absolventi získávají titul bakalář (Bc.)

¹⁷ **Formy studia** – denní, dálkové (200 – 220 hodin za školní rok), večerní (10 – 18 za týden), distanční (např. prostřednictvím internetu ve spojení s individuálními konzultacemi), kombinované (kombinace denní a další formy vzdělávání)

- ✓ **magisterské studium** – uskutečňuje se prostřednictvím samostatných magisterských programů (trvají 4 – 6 let, např. v oblasti lékařství, pedagogiky) nebo jako navazující studium na bakalářský studijní program (trvá 2 – 3 roky); studium je ukončeno státní závěrečnou zkouškou s obhajobou diplomové práce.¹⁸ Absolventi získávají titul podle zaměření studia, např. Mgr., Ing., MgA., MUDr. Absolventi magisterských studijních programů, kteří získali titul magistr, mohou ve stejné oblasti studia vykonat státní rigorózní zkoušku s obhajobou rigorózní práce (tituly JUDr., RNDr., PhDr., ThDr.)
- ✓ **doktorské studium** – je určeno absolventům magisterských studijních programů a je zaměřeno na vědecké bádání a samostatnou tvůrčí činnost v oblasti výzkumu, vývoje a umění. Studium je ukončeno státní doktorskou zkouškou s obhajobou disertační práce. Absolventům je udělen titul doktor (Ph.D., Th.D.)

7.2.1.7 Základní umělecká škola (ZUŠ)

- základní umělecké školy vyučují v odpoledních hodinách především žáky a studenty, ale nabízejí výuku i pro dospělé. Vyučují v oborech hudebních, výtvarných, literárně dramatických. Přípravují k uměleckému studiu na středních nebo vysokých školách.

7.2.1.8 Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky

- jazykové školy poskytují jazykové vzdělání v cizích jazycích, v případě vzdělávání cizinců se za cizí jazyk považuje také český jazyk
- vzdělávání může být ukončeno státní jazykovou zkouškou
- státní jazykovou zkoušku lze vykonat i bez předchozího vzdělávání v jazykové škole

7.2.1.9 Speciální školy

- na úrovni mateřských, základních a středních škol působí také školy speciální, které jsou určeny pro děti se zdravotním postižením (dříve byly speciální školy označovány jako školy zvláštní a pomocné). Při vzdělávání dětí se ZP jsou rozlišovány tři způsoby jejich integrace:

¹⁸ V oblasti lékařství, veterinárního lékařství a hygieny se studium ukončuje státní rigorózní zkouškou.

- ✓ **samostatné speciální školy** – většinou jsou zřizovány pro děti se stejným typem postižení (např. mateřská škola pro slabozraké, gymnázium pro tělesně postižené, SOŠ pro neslyšící)
- ✓ **skupinová integrace** – v rámci běžné školy je zřízena speciální třída
- ✓ **individuální integrace** – jedno nebo více dětí se ZP jsou začleněny za pomoci asistenta pedagoga do běžné třídy

7.2.2 Školská zařízení

Školská zařízení poskytují služby a vzdělávání, které doplňují nebo podporují vzdělávání ve školách. Mezi školská zařízení patří:

- **školská poradenská zařízení** – poskytují školám, dětem a jejich rodičům odborné speciálně pedagogické a pedagogicko-psychologické služby a preventivně výchovnou péči, spolupracují s orgány SPOD, zdravotnickými a dalšími zařízeními (pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra)
- **preventivně výchovná zařízení** – jsou určena na pomoc dětem s poruchami chování (střediska výchovné péče)
- **zařízení ústavní výchovy** – dětské domovy, dětské domovy se školou
- **zařízení ochranné výchovy** – diagnostické ústavy, výchovné ústavy

7.2.3 Podmínky výkonu činnosti škol

Podmínkou výkonu činnosti školy je zápis do **školského rejstříku** – jedná se o registr škol a školských zařízení, který vede MŠMT. **Podle zřizovatele rozeznáváme školy:**

- **státní školy** – jsou zřizovány obcí, krajem nebo ministerstvem
- **církevní školy** – církevní školy mohou zřizovat registrované církve a náboženské společnosti
- **soukromé školy** – jsou zřizovány právníckými nebo fyzickými osobami

Pro vzdělávání v MŠ, ZŠ, SŠ, základních uměleckých a jazykových školách je MŠMT vydán **rámcový vzdělávací program**, který vymezuje povinný obsah (CO?), rozsah (KOLIK?) a podmínky (JAK?) vzdělávání. Na základě rámcového vzdělávacího programu školy povinně zpracovávají vlastní **školní vzdělávací program**, podle kterého vyučují. Na VOŠ a VŠ se vyučuje podle vzdělávacích programů akreditovaných MŠMT.

7.2.4 Řízení školství

Na řízení školství se podílí:

- **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT)** – je ústředním řídicím orgánem vzdělávací soustavy; formuluje strategické dokumenty a návrhy zákonů; vede rejstřík škol a školských zařízení; sleduje stav vzdělávací soustavy; odhaluje problémy, navrhuje a realizuje změny; určuje centrální vzdělávací politiku (zpracovává dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy)
- **Česká školní inspekce** – je správní úřad s celostátní působností. Zjišťuje a hodnotí ve školách podmínky, průběh a výsledky vzdělávání, řízení, vybavení, hospodaření s finančními prostředky získanými ze státního rozpočtu, dohlíží na kvalitu školních vzdělávacích programů.
- **kraje** – zpracovávají dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji; zřizují SŠ, VOŠ, speciální školy, jazykové školy, ZUŠ, dětské domovy a školská zařízení. Stanoví obory středoškolského studia, které mohou být v kraji otevírány a maximální počet studentů v daných oborech.
- **obce** – zřizují MŠ, ZŠ a školská zařízení. Jsou odpovědné za zajištění podmínek pro PŠD a pro předškolní vzdělávání v posledním roce před nastoupením do ZŠ.
- **ředitelé škol¹⁹** - mají plnou odpovědnost za kvalitu a efektivitu vzdělávacího procesu, za finanční řízení školy, přijímání a propouštění učitelů, vztahy s obcí a veřejností

7.2.5 Financování školství

V ČR plynou výdaje na vzdělávání v rozhodující míře z veřejných zdrojů.

Činnost **státních škol** (MŠ, ZŠ, SŠ a VOŠ) je financována z více zdrojů:

- MŠMT přiděluje krajským úřadům finanční prostředky na mzdy zaměstnanců, učebnice, učební pomůcky a další vzdělávání pedagogických pracovníků – krajský úřad tyto prostředky přiděluje školám. Je uplatňována **metoda financování dle počtu vzdělávaných osob** - konkrétní výše se získá násobkem počtu žáků školy a tzv. **normativu** (částka určená MŠMT jako výše výdajů připadající na vzdělávání pro 1 žáka příslušné věkové kategorie na kalendářní rok).
- provozní výdaje škol a investiční náklady hradí kraje nebo obce, které tyto školy zřizují (prostředky pocházejí z centrálně vybíraných daní a stanoveným procentem jsou pak přidělovány krajům a obcím)

¹⁹ jsou jmenováni zřizovatelem na základě konkurzního řízení

Církevní školy dostávají státní dotace podle normativů ve stejné výši jako školy státní, a to přímo od MŠMT. Mohou vybírat školné.

Soukromé školy mohou vybírat školné. Dostávají státní dotace prostřednictvím krajských úřadů. Dotace jsou poskytovány jako základní a zvýšené. Poskytnutí zvýšené dotace je závislé na průměrném nebo lepším hodnocení České školní inspekce.

Veřejné vysoké školy jsou financovány ze státního rozpočtu prostřednictvím MŠMT.

7.3 ALTERNATIVNÍ ŠKOLY

Jako alternativní školy jsou označovány všechny druhy škol, které se v mnoha směrech odlišují od běžných státních škol dané vzdělávací soustavy

Hlavní rysy alternativních škol:

- ve vztahu mezi učitelem a žákem je kladen důraz na vzájemné pochopení, respektování osobnosti žáka a jeho potřeb, spolupráci a společné rozhodování
- učitel je chápán jako rádce, partner, pomocník a kamarád
- svoboda při výběru činností, ale zároveň vedení k zodpovědnosti
- netradiční způsoby vyučování – skupinové, propojení výuky se životem, projekty, rozhovory...
- slovní hodnocení
- úzká spolupráce s rodiči
- důraz na integraci
- úprava sociálního prostředí – odlišné uspořádání třídy, oddychové koutky

Mezi klasické alternativní školy patří:

- waldorfská škola (založena R. Steinerem v Německu)
- montessoriovská škola (založena M. Montessori v Itálii)
- freinetovská škola (založena C. Freinetem ve Francii)
- jenská škola (založena P. Petersonem v Německu)
- daltonská škola (založena H. Parkhurstovou v USA)

PRACOVNÍ LIST Č. 10

Vzdělávání v minulosti

1. Charakterizujte středověké církevní školy:

farní školy	
klášterní školy	
katedrální školy	

2. Kdy byla založena Karlova univerzita:

--

3. Jaká byla vnitřní struktura středověkých univerzit:

4. Co se myslí označením sedmero svobodných umění:

--

5. Kdo a kdy zavedl na našem území povinnou školní docházku:

--

6. Jak dlouho trvala zpočátku povinná školní docházka:

--

7. Které předměty byly vyučovány na školách po zavedení povinné školní docházky:

--

8. Vyjmenujte některé významné osobnosti, které v minulosti přispěly k rozvoji vzdělávání a školství:

--

PRACOVNÍ LIST Č. 11

Vzdělávací politika

1. Posuďte, zda jsou jednotlivá tvrzení pravdivá:

1. Předškolní vzdělávání je v ČR povinné v posledním roce před nástupem do ZŠ.	ano	ne
2. O odkladu povinné školní docházky rozhoduje ředitel ZŠ na základě odborného doporučení (lékařské nebo psychologické) a žádosti rodičů.	ano	ne
3. V ČR je rodičům dětí, které navštěvují 1. stupeň ZŠ, umožněno vzdělávat děti formou tzv. domácího vzdělávání.	ano	ne
4. V ČR je 9letá povinná školní docházka. Tuto školní docházku mohou děti splnit nejen na ZŠ, ale mohou ji dokončit i na gymnáziu nebo konzervatoři.	ano	ne
5. Zápis do 1. třídy probíhá v době od 1. 2. do 15. 2. kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku.	ano	ne
6. Mezi střední školy v ČR patří gymnázia, konzervatoře, střední odborné školy, střední odborná učiliště, odborná učiliště a vyšší odborné školy.	ano	ne
7. Studium na střední odborné škole je podle zaměření studijního oboru zakončeno maturitní zkouškou nebo závěrečnou zkouškou.	ano	ne
8. Dítě zařazené do domácího vzdělávání musí na konci každého pololetí podstoupit zkoušky, a to na školském odboru krajského úřadu.	ano	ne
9. Obec, ve které má dítě trvalý pobyt, je povinna zajistit, aby bylo dítě rok před nástupem do ZŠ přednostně přijato do MŠ.	ano	ne
10. Jednou z podmínek přijetí na vysokou školu je získání středního vzdělání s maturitní zkouškou.	ano	ne
11. Maturitní vysvědčení získá i absolvent středního odborného učiliště, pokud úspěšně ukončí tzv. nástavbové studium.	ano	ne
12. Státní maturitní zkouška se skládá ze 2 částí: společné a profilové.	ano	ne
13. Státní maturitní zkouška se povinně koná pouze na středních školách zřizovaných obcí, krajem nebo ministerstvem.	ano	ne
14. Mezi školská poradenská zařízení patří např. pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogická centra.	ano	ne
15. Školní rok začíná 1. 9. a končí 30. 6. následujícího kalendářního roku.	ano	ne
16. V ČR mohou být zakládány i tzv. alternativní školy.	ano	ne
17. Mezi nejznámější alternativní školy patří např. škola waldorfská a daltonská.	ano	ne
18. Školy určené pro vzdělávání dětí se zdravotním postižením se označují jako zvláštní školy a pomocné školy.	ano	ne
19. Dětské domovy jsou zařízeními ochranné výchovy.	ano	ne
20. Za vzdělávací politiku je v ČR odpovědné ministerstvo, jehož oficiální název zní Ministerstvo školství.	ano	ne
21. Rodič, který vyučuje své děti formou domácího vzdělávání, musí mít minimálně střední vzdělání s výučním listem.	ano	ne

8 BYTOVÁ POLITIKA

Bydlení je jednou z nejzákladnějších lidských potřeb. Úroveň bydlení ovlivňuje hodnoty jako je zdraví, vzdělávání, práce, kultura života. Uspokojivé naplňování bytových potřeb vytváří prostředí pro rodinný život, partnerské vztahy, výchovu dětí a mezigenerační soužití. Kvalita bydlení a jeho dostupnost jsou často vnímány jako ukazatele životní úrovně společnosti.

Zajištění potřeby bydlení se vyznačuje vysokou nákladností. Základním úkolem státu je vytvářet stabilní prostředí posilující odpovědnost občanů za sebe sama a zvyšovat motivaci k zabezpečení svých potřeb vlastními silami. V každé společnosti ale žijí lidé, kteří si nemohou zajistit potřebu bydlení ze svých soukromých zdrojů. Problémy se zajištěním bydlení se mohou dotýkat především těchto **znevýhodněných skupin obyvatel**:

- početné rodiny
- občané s nízkými příjmy
- azylanti, cizinci, národnostní menšiny
- osamělé osoby
- senioři
- osoby se zdravotním postižením
- osoby bez přístřeší

Úroveň a dostupnost bydlení jsou mj. politickým tématem, kterým se aktivně zabývá především bytová politika.

BYTOVÁ POLITIKA je významná oblast sociální politiky státu, která bývá charakterizována jako systém podpor, iniciativ a přímých zásahů státu na bytovém trhu.

Ústředním orgánem státní správy v oblasti bytové politiky je **ministerstvo pro místní rozvoj (MMR)**. MMR spolupracuje s dalšími resorty, z nichž je nejvýznamnější ministerstvo financí. Prostřednictvím ministerstva financí plyne do této oblasti nejvíce finančních prostředků.

Za účelem poskytování podpory bydlení byl zřízen **Státní fond rozvoje bydlení (SFRB)**.

Významným dokumentem bytové politiky je **Koncepce bydlení ČR do roku 2020**, která vychází z analýzy předešlých sociálně politických opatření a zároveň obsahuje návrhy, kterým směrem by se bytová politika měla ubírat v následujícím období.

8.1 SOUČASNÁ SITUACE V OBLASTI BYDLENÍ

Bytová politika by měla při koncipování svých dlouhodobých záměrů reflektovat vývojové trendy související s uspokojováním bytových potřeb a aktuální stav bydlení ve společnosti:

- **pro dnešní společnost jsou příznačné tyto tendence:**
 - ✓ odklon od vícegeneračních rodin a domácností
 - ✓ klesá počet dětí v rodinách
 - ✓ nárůst tzv. singl domácností
 - ✓ stoupá počet domácností – klesá počet obyvatelstva
 - ✓ zvětšování plochy bytu, vyšší technické vybavení bytu, větší členitost bytu
 - ✓ důraz na kvalitu infrastruktury a přírodního prostředí v blízkosti bytu
- **z průzkumů ČSÚ vyplývá:**
 - ✓ více než 60 % domácností v ČR žije ve vlastním domě nebo v bytě v osobním vlastnictví
 - ✓ v nájemních bytech žije 22 % všech domácností, nejvyšší podíl nájemního bydlení je v Praze (36 %)
 - ✓ výrazným problémem jsou nedostatečné investice do bytového fondu a s tím související vysoká energetická náročnost bydlení
 - ✓ hypotéku nebo úvěr na bydlení splácí v průměru 12 % obyvatel
 - ✓ podíl výdajů na bydlení (včetně vody, energií a paliv) z celkových vydání domácností se dlouhodobě pohybuje kolem 20 %
 - ✓ bydlení je nejméně finančně dostupné pro starobní důchodce žijící osaměle a pro domácnosti jednoho rodiče s dětmi (především pro matky samoživitelky)
 - ✓ roste počet domácností ohrožených sociálním vyloučením, které jsou na trhu bydlení znevýhodněny

8.2 NÁSTROJE BYTOVÉ POLITIKY ČR

Nástroje bytové politiky zahrnují podporu výstavby bytů, finanční dávky a podpory a sociální služby pro specifické skupiny občanů.

8.2.1 Finanční podpory a dotace

- **stavební spoření se státním příspěvkem:**
 - ✓ je přímá nevratná dotace připisovaná na účet klienta stavební spořitelny ve výši stanovené zákonem (maximální roční částka činí 2 000 Kč)

- ✓ význam stavebního spoření spočívá v posílení motivace spořit. Klient se zavazuje k 6 letům spoření.
- ✓ v současnosti je v ČR stavební spoření nejvyužívanějším produktem pro financování bydlení
- **Úvěr 300:**
 - ✓ úvěr poskytovaný SFRB mladým rodinám na pořízení bydlení ve výši až 300 000 Kč
 - ✓ úvěr je splatný nejdéle do 20 let
 - ✓ o úvěr mohou požádat manželé, z nichž jeden nesmí přesáhnout 36 let nebo osamělá osoba mladší 36 let, pokud pečuje alespoň o jedno nezletilé dítě
 - ✓ v případě narození dítěte v době po uzavření smlouvy je nesplacená část snížena o 30 000 Kč za každé narozené nebo osvojené dítě
- **dotace na výstavbu sociálních bytů:**
 - ✓ jako sociální bydlení bývá označováno bydlení, jehož výstavba je podporována z veřejných rozpočtů, realizuje se formou nájemního bydlení, které je poskytováno za regulovanou cenu a je určeno domácnostem s nižšími příjmy. Takto pořízené bydlení je nejčastěji ve vlastnictví obcí nebo státu.
 - ✓ sociální bydlení umožňuje finančně méně nákladné bydlení, než je tomu v bytech v soukromém nájemním sektoru, vlastním bytě nebo rodinném domě
 - ✓ do sociálního bydlení bývá zahrnováno i bydlení provozované neziskovými organizacemi
 - ✓ hlavním smyslem sociálního bydlení je dosažení celkové a finanční dostupnosti bydlení
 - ✓ cílovou skupinu nájemců státem podporovaných sociálních nájemních bytů tvoří osoby, jejichž příjem nepřekročil za posledních 12 měsíců zákonem daný limit. Sociální nájemní byty postavené z dotací slouží občanům po dobu 10 let.
- **podpora výstavby technické infrastruktury:**
 - ✓ cílem podpory je rozšířit nabídku pozemků vybavených pro následnou bytovou výstavbu. Výstavba musí proběhnout do 5 let od kolaudace technické infrastruktury.
 - ✓ příjemcem podpory mohou být pouze obce
- **podpora výstavby podporovaných bytů:**
 - ✓ mezi podporované byty je zařazen pečovatelský byt a vstupní byt

- ✓ **pečovatelský byt** slouží k sociálnímu bydlení pro seniory ve věku nad 70 let a pro osoby se zdravotním postižením, musí splnit požadavek bezbariérovosti
- ✓ **vstupní byt** slouží k sociálnímu bydlení pro osoby s nízkými příjmy
- ✓ podporované byty musí sloužit 20 let jako sociální bydlení
- **podpora regenerace panelových sídlišť** – cílem programu je postupná přeměna stávajících velkých sídlišť v atraktivní městské části

8.2.2 Finanční dávky

- **příspěvek na bydlení (PB):**
 - ✓ je opakovaná dávka státní sociální podpory, která slouží k úhradě části nákladů na přiměřené bydlení, pokud:

$$NB > PRR \times K < NNB$$
- **doplatek na bydlení** – je opakovaná dávka pomoci v hmotné nouzi, která společně s PB a příjmy občana pomáhá uhradit odůvodněné náklady na bydlení
- **mimořádná okamžitá pomoc:**
 - ✓ je jednorázová finanční dávka poskytována ze systému pomoci v hmotné nouzi
 - ✓ je určena osobám, které postihla vážná mimořádná událost (například živelná pohroma) ohrožující bydlení a kterou je nutno bezodkladně řešit
- **příspěvek na zvláštní pomůcku** – dávka pro osoby se zdravotním postižením určená na uzpůsobení domácích prostor jejich handicapu

8.2.3 Sociální služby

Mezi sociální služby zaměřující se na podporu bydlení ohrožených skupin osob patří podpora samostatného bydlení, chráněné bydlení, azylové domy, domy na půl cesty, noclehárny, domovy pro osoby se zdravotním postižením a domovy pro seniory.

PRACOVNÍ LIST Č. 12

Bytová politika

1. Pokuste se vysvětlit následující pojmy:

veřejný nájemní sektor	
soukromý nájemní sektor	
vlastnické bydlení	

2. K jednotlivým nástrojům bytové politiky doplňte cílovou skupinu klientů:

druh sociální služby	cílová skupina
podpora samostatného bydlení	
chráněné bydlení	
azylové domy	
domy na půl cesty	
noclehárny	
pečovatelský byt	
vstupní byt	

3. Vysvětlete, jaký je rozdíl mezi azylovým domem a noclehárnou:

--

4. Vysvětlete, jaký je rozdíl mezi domem na půl cesty a vstupním bytem:

--

5. Na jakém principu je založeno stavební spoření:

--

Seznam použitých zkratek

ČR – Česká republika
ČSFR – Československá federativní republika
ČSÚ – Český statistický úřad
K – koeficient
LPS – Lékařská posudková služba
MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj
MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠ – mateřská škola
MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NB – náklady na bydlení
NNB – normativní náklady na bydlení
OSN – Organizace spojených národů
OSSZ – Okresní správa sociálního zabezpečení
PB – příspěvek na bydlení
PŠD – povinná školní docházka
SFBR – Státní fond rozvoje bydlení
SOŠ – střední odborná škola
SOU – střední odborné učiliště
SPOD – sociálně-právní ochrana dětí
SŠ – střední škola
USA – Spojené státy americké
VOŠ – vyšší odborná škola
VŠ – vysoká škola
ZP – zdravotní postižení
ZŠ – základní škola
ZUŠ – základní umělecká škola

Seznam použitých pramenů

Literatura:

1. BECHYŇOVÁ, V., KONVIČKOVÁ, M. *Sanace rodiny*. Praha: Portál, 2008. 152 s.
2. BLAŽEVIČ, I., HAUBERTOVÁ, D., JANOVSÁ, L. a kol. *Jeden svět na školách: projekt společnosti Člověk v tísni*. Praha: Člověk v tísni, 2005. 244 s.
3. BRDEK, M., VYCHOVÁ, H. *Evropská vzdělávací politika – programy, principy a cíle*. Praha: Aspi, 2004. 167 s.
4. BUDILOVÁ, L., HIRT, T. a kol. *Policista v multikulturním prostředí*. Praha: Člověk v tísni, 2005. 100 s.
5. BURYÁNEK, J. a kol. *Interkulturní vzdělávání. Příručka nejen pro středoškolské pedagogy*. Praha: Člověk v tísni, 2002. 84 s.
6. BŮŽEK, A., MICHALÍK, J. *Informatorium (nejen) o právech dítěte se zřetelem k otázkám výchovy a vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. 170 s.
7. GOLDMANN, R. a kol. *Vybrané kapitoly ze sociálních disciplín*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. 131 s.
8. KNITL, J. a kol. *Bohouš a Dáša za lidská práva*. Praha: Člověk v tísni, 2008. 84 s.
9. KOCÁB, M. *Koncepce romské integrace na období 2010 – 2013*. Praha: Úřad vlády ČR, 2010. 83 s.
10. KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2005. 504 s.
11. LINHART, J., PETRUSEK, M. *Velký sociologický slovník. Sv. 1, A – O*. Praha: Karolinum, 1996. 747 s.
12. MANN, A. B. *Romský dějepis*. Praha: Fortuna, 2001. 48 s.
13. MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. 352 s.
14. MICHALÍK, J. a kol. *Občané se zdravotním postižením a veřejná správa*. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc, 2005. 268 s.
15. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006 – 2008*. Praha: MVČR, 2006. 53 s.
16. MMR, SFBR. *Koncepce bydlení ČR do roku 2020*. Praha: MMR, 2011. 115 s.
17. NOVOSAD, L. *Základy speciálního poradenství*. Praha: Portál, 2000. 160 s.
18. PAŘÍZEK, V. Perspektivní varianty vzdělávací politiky. *Pedagogika*, 1993, roč. 43, č. 2, s. 115 – 121.
19. PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998. 234 s.
20. PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha: Portál, 2004. 141 s.
21. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. 143 s.
22. SÝKOROVÁ, D. *Úvod do demografie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1991. 56 s.
23. TOMEŠ, I. *Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha: SOCIOKLUB, 2001. 262 s.
24. ÚSTAV PRO INFORMACE VE VZDĚLÁVÁNÍ. *Struktury systémů vzdělávání a profesní přípravy v Evropě. Česká republika 2009/10*.
25. VYČICHLOVÁ, V., JUKLOVÁ, Z. *Rovné příležitosti*. Praha: Člověk v tísni, 2007. 72 s.
26. WILDMANNOVÁ, M. *Sociální politika DSO*. Brno: MU, 2005. 131 s.
27. ZELENÁ, M., KLÉGROVÁ, A. *Podpora rodiny*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 32 s.

Právní normy:

1. Listina základních práv a svobod ČR
2. Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin
3. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
4. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
5. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
6. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Internetové zdroje:

1. MUZEUM ROMSKÉ KULTURY. *Dějiny Romů*. [online]. [cit. 2011-08-19]. Dostupné z <http://www.rommuz.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=320&Itemid=25&lang=cs>
2. DONNER, CH. *Bytové politiky v zemích Evropské unie*. [online]. [cit. 2011-03-07]. Dostupné z <<http://www.mmr.cz/Bytova-politika/Statistiky-Analyzy/Analyzy-a-odborne-texty-z-oblasti-bydleni>>
3. HOLMEROVÁ, I. a kol. *Aktivní stárnutí*. [online]. [cit. 2011-08-19]. Dostupné z <http://www.geriatickarevue.cz/pdf/gr_06_03_06.pdf>
4. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Informace pro osoby, kterým byla udělena mezinárodní ochrana formou azylu*. [online]. [cit. 2011-08-17]. Dostupné z <<http://www.mvcr.cz/clanek/azyl-migrace-a-integrace-azyl.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>>
5. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Migrační politika České republiky*. [online]. [cit. 2011-08-17]. Dostupné z <<http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx>>
6. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Pobyt cizince v azylových zařízeních*. [online]. [cit. 2011-08-17]. Dostupné z <<http://www.mvcr.cz/clanek/azyl-migrace-a-integrace-azyl.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>
7. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Poučení žadatele o udělení mezinárodní ochrany*. [online]. [cit. 2011-08-17]. Dostupné z <<http://www.mvcr.cz/clanek/azyl-migrace-a-integrace-azyl.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>>
8. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Průběh správního řízení o udělení mezinárodní ochrany*. [online]. [cit. 2011-08-17]. Dostupné z <<http://www.mvcr.cz/clanek/azyl-prubeh-spravniho-rizeni-o-udeleni-mezinarodni-ochrany.aspx>>
9. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Zařízení SUZ*. [online]. [cit. 2011-08-17]. Dostupné z <<http://www.suz.cz/pages/6.html>>
10. MORAVCOVÁ, M. *Postavení národnostních menšin*. [online]. [cit. 2011-08-18]. Dostupné z <http://www.fhs.cuni.cz/kos/index.php?option=com_content&view=article&id=85&Itemid=110>
11. MPSV. *Národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 – 2012*. [online]. [cit. 2011-08-19]. Dostupné z <<http://www.mpsv.cz/cs/7242>>
12. MPSV. *Posudková služba*. [online]. [cit. 2011-08-15]. Dostupné z <<http://www.mpsv.cz/cs/7228>>
13. MPSV. *Posuzování invalidity*. [online]. [cit. 2011-08-15]. Dostupné z <<http://www.mpsv.cz/cs/8032>>

14. MPSV. *Příprava na stárnutí*. [online]. [cit. 2011-08-19]. Dostupné z <<http://www.mpsv.cz/cs/2856>>
15. MPSV. *Sociálně-právní ochrana dětí*. [online]. [cit. 2011-08-14]. Dostupné z <<http://www.mpsv.cz/cs/7242>>
16. MPSV. *Zdravotní postižení*. [online]. [cit. 2011-08-17]. Dostupné z <<http://www.mpsv.cz/cs/8>>